

{ KENTERINGen] digit

Remi Verwimp (1945-2009)

- * Christelijke basisbeweging
- * Afscheidsinterview
- * Uit bewegingen en groepen
- * Getuigenissen

Kerstmis

Bekering van een marktfundamentalist?

KENTERINGen]digit

{KENTERINGen]digit is de digitale opvolger van {KENTERINGen] die tot de zomer van 2007 op papier verscheen. {KENTERINGen]digit wil een tijdschrift zijn waarin talrijke vertegenwoordigers en (basis)groepen uit de kritische christelijke basisbeweging de gedachten en krachten bundelen. Met dit magazine wil de redactie een blad aanbieden dat maatschappelijke toestanden helpt te analyseren en sporen trekt voor een oecumenische bevrijdingstheologie.

{KENTERINGen]digit legt de hoopvolle wendingen in onze maatschappij en kerken bloot. Het breekt met de logica van het kapitalisme en zijn wetmatigheden omwille van haar radicale keuze voor de zwaksten in onze samenleving.

De inhoud en de editoriaals van de 5 papieren jaargangen van {KENTERINGen] vind je op onze weblog <http://Kenteringen.skynetblogs.be>. {KENTERINGen]digit vind je hier op Abelweb, bij de publicaties onder digitaal register.

Redactie

Paul De Witte, Willy Duchatelet, Jozef Mampuys, Katrien Rombouts, Jan Soetewey, Elke Vandepierre.

Werken mee aan dit nummer

- Maarten Devos (°80), godsdienstleraar, actief in Jona, vormingsbeweging voor jongvolwassenen
- Paul De Witte (°46), woordvoerder Basisbeweging voor Democratie in Samenleving en Kerken, redactielid
- Marij Loos (°54), lid CvS, lay-out
- Jozef Mampuys (°49), militant in de Christelijke Arbeidersbeweging, lid CvS, redactielid
- Jef Mariën (°42), oud-vakbondsafgevaardigde COC, lid van Beweging en van CvS
- Peter Mertens (°69), voorzitter Partij van de Arbeid
- Jan Soetewey (°41), medewerker CvS, eindredactie
- Elke Vandepierre (°73), coördinator Motief, redactielid
- Gaston Van Dyck (°46), medewerker weekblad Solidair
- Remi Verwimp (°45), coördinator Werkplaats voor Theologie en Maatschappij, docent Motief, redactielid

p5 * En verder met de christelijke basisbeweging?

{KOP en Munt]

“ De geschiedenis van de kerk- en maatschappijkritische beweging in Vlaanderen (1958-1990) ”. Zo luidt de titel van het proefschrift waarmee Bart Latré tot doctor in de geschiedenis promoveerde. Het onderzoek loopt tot 1990. Ondertussen zijn we 20 jaar verder. Waar staat de beweging nu? En straks? Is ‘ onze tijd ’ van toen ook nog ‘ onze tijd ’ vandaag en morgen? Op 5 december hield het Netwerk van kritische christenen en basisgroepen een ‘ Breed Beraad ’ rond deze vragen. Remi Verwimp had toegezegd een inleiding te geven. Hij was er niet meer bij, maar hield zijn belofte. Een week voor zijn dood stuurde hij de tekst van zijn inleiding naar Paul De Witte die het in Remi ’ s plaats bracht.

p11 * De toekomst van de basisbeweging.

Een eerste schets na het Breed Beraad

{Kop en MUNT]

Maarten Devos, actief in jongerenwerking Jona, maakte het Breed Beraad mee van het Netwerk van kritische christenen en basisgroepen. Hij is er bemoedigd van teruggekeerd. Hij noemt zichzelf een ‘ jonge man te weinig gepokt en gemazeld in de Basisbeweging ’. Misschien is dat wel een voordeel, want we horen van hem een frisse en realistische kijk op de toekomst van de Basisbeweging. Het is, zegt hij “ een stem met een oprechte bekommernis omwille van het rijke geestelijke erfgoed dat nu al in de beweging aanwezig is ”.

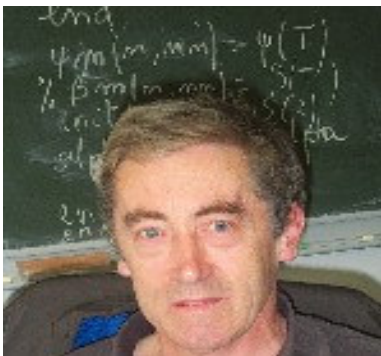

p18 * “ De bekering van professor Paul De Grauwe ”

{To the point]

Wat is er met de professor economie gebeurd? “ We hebben ons vergist ”, stelde hij in De Standaard: “ Ik was een marktfundamentalist: ik geloofde dat de markt alles kon oplossen. Zo ben ik niet meer ”. En, even verder stelt hij dat de economen – waartoe hij zichzelf rekent – ontspoord zijn.

Is de professor nu echt bekeerd of niet? En welke lessen kunnen we trekken uit ‘ de biecht ’ van De Grauwe?

Remi Verwimp, bondgenoot en voorganger. Presente!

3

Redactioneel

Remi Verwimp, bondgenoot en
voorganger. Presente!

5

KOP en munt

En verder met de christelijke
basisbeweging?

11

Kop en MUNT

De toekomst van de Basisbeweging.
Een eerste schets na het Breed Beraad

13

In Beweging

Stemmen over Remi

18

To the Point

"De bekering van professor Paul De
Grauwe"

20

De Rode Draad

Gracias a la vida
Afscheidsinterview Remi Verwimp

27

Het Derde Testament

Als JHWH –de Éne– mens wordt
Bedenkingen bij Kerstmis

29

Brood en Rozen

* Afscheid van Remi
* Cuba, amada mia

35

De Schriften

Op 21 oktober 2009 overleed Remi Verwimp.

Binnen "Basisbeweging voor democratie in samenleving en kerken", waarvan dit tijdschrift de spreekbuis wil zijn, klinkt de naam van deze gestorven mens als een klok, die in de voorbije 40 jaar luidt heeft geklonken. Daarom vinden we het passend om dit nummer van Kenteringen aan Remi te wijden. Als eerbetoon en uit grote dankbaarheid. Niet als heiligverklaring, want dat zou hij zelf nooit hebben gewild.

Aan mij als woordvoerder van Basisbeweging en als lid van de Kenteringenredactie werd gevraagd het redactioneel. Toen ik dit aanvaardde, dacht ik vrijwel onmiddellijk aan het boek *Noodzakelijk verlies* van de joodse auteur en psychologe Judith Viorst. Naar aanleiding van het verschijnen van dit boek had IKON-televisie met de schrijfster een boeiend gesprek dat sterk door de Joodse Bijbel geïnspireerd was. Uit dat gesprek onthoud ik vooral het onderscheid dat ze maakte tussen 'noodzakelijke' verliezen en 'niet noodzakelijke' verliezen. Laat mij doet dit even te verhelderen, omdat ik denk dat dit onderscheid een merkwaardig licht werpt op het leven van Remi.

Met 'noodzakelijke verliezen' bedoelt Viorst de verlieservaringen die eigen zijn aan ieder mensenleven: de ervaring niet meer het enige kind van mijn moeder te zijn, verliefdheden die niet blijven duren, illusies die we soms met grote pijn moeten opgeven, je kinderen loslaten, jezelf oud voelen worden, ziek worden, en tenslotte uiteindelijk ook het leven moeten loslaten en dus verliezen.

Met 'niet noodzakelijke verliezen' bedoelt zij de verliezen die we in grote mate kunnen voorkomen en die dus niet noodzakelijk zijn: de slachtoffers van oorlogen, de miljoenen hongerdoden, de vluchtelingen die hun land moesten achterlaten op zoek naar een veilige haven, enzovoort...

Maar nog merkwaardiger is haar paradoxale vaststelling, wanneer ze vanuit haar praktijk als psychotherapeute en vredesactiviste naar de wereld kijkt: enerzijds heeft het grootste deel van de mensen het ontzettend moeilijk om de verliezen die 'noodzakelijk' met het leven samenhangen te aanvaarden; maar anderzijds hebben de meeste mensen het blijkbaar niet moeilijk om achteloos voorbij te gaan aan de 'niet noodzakelijke' verliezen en deze zonder meer als voldongen feiten te aanvaarden.

Waarom dacht ik nu aan dat boek wanneer ik aanvaardde dit redactioneel te schrijven?

Wel, omdat Remi Verwimp niet beantwoordt aan het beeld dat deze joodse én vrijzinnige dame ophangt over het merendeel der mensen. Hij heeft juist het tegendeel beleefd en voorgeleefd.

In de ongeveer 40 jaar van zijn openbaar leven is Remi onverdroten en vaak rusteloos en vanuit een intense maar positieve woede de strijd aangegaan tegen zoveel niet noodzakelijke verliezen. Denk hierbij aan Latijns-Amerika, Oost-Congo, aan slachtoffers van kerkelijke misbruiken die voor de schone schijn onder de mat werden geveegd, aan vluchtelingen, aan mensen van de vierde wereld aan wie hij een 'bijbelse' stem wilde geven, aan moslims die ten prooi vallen aan veralgemeningen en funeste vooroordelen... Het zijn er te veel om hier op te noemen. Hij heeft een ongelooflijke alertheid aan de dag gelegd om telkens nieuwe uitdagingen en verlieservaringen te zien en aan te voelen, om er tegen te knokken en daarbij ook anderen te betrekken. Want het kon toch niet dat.....

In de enkele getuigenissen, die we in dit nummer opnemen, wordt die strijd van Remi tegen de vele niet noodzakelijke verliezen geëvoceerd.

Maar in het laatste jaar van zijn leven, toen zijn openbaar optreden ten gevolge van een vernietigende ziekte stokte en plaats moest maken voor een meer verborgen leven in de ziekenhuiskamer en in de veilige schoot van het huis in Herentals, omgeven door dragende geliefden, familieleden en vrienden, toen stonden we met velen verbaasd, verwonderd, sommigen misschien zelfs verbijsterd. Wij zagen een Remi, die de daad bij het woord voegde. Hij die zoveel had gesproken over de kracht om los te laten als bron van levens-

geluk, slaagde erin om in deze cruciale (en cruciaal komt van het Latijnse 'crux', kruis) dagen van zijn leven zelf te doen wat hij ooit had gezegd. Het is weinigen gegeven. Hij slaagde erin het leven los te laten. Wellicht met grote pijn in het hart. Met heel diep verdriet. Maar hij kon er met velen open over spreken en werd zo een bron van rust voor hen, die met heel veel verdriet rondliepen, omdat ze van hun geliefde, hun broer, vriend of bondgenoot eerstdaags afscheid zouden moeten nemen.

“ Het is weinigen gegeven ”, schreef ik daarna. Ik bedoel die woorden ook echt letterlijk. De kracht die Remi vond om tot in zijn laatste levensdagen bezig te blijven met de mensen en de dingen naar wie en waarnaar zijn lev -zijn bijbels hart- zoveel jaren was uitgegaan, was naar mijn aanvoelen geen prestatie om hoog over van de toren te blazen. Want oog in oog met de dood is er geen toren meer, laat staan een hoge. Die kracht was hem gegeven, ik denk door de Roeach (de geest) van de ENE, die in mensen Stem wil krijgen zodat die Stem van gerechtigheid, vrede en verzoening niet tot zwijgen wordt gebracht.

Die Roeach, die geestkracht was hem gegeven. En dat wordt met een oud en in deze dagen vaak vergeten woord uit de joodse en christelijke traditie uitgedrukt: namelijk “ genade ”.

Genade -goed en bijbels begrepen- maakt het geloof in de maakbaarheid van deze wereld niet ongedaan. Genade zet die maakbaarheid wel op zijn plaats als deel van het menselijk verhaal, zij het natuurlijk een belangrijk deel. Genade zegt: naast die maakbaarheid is er ook de Messias, wiens leven op vernietiging en uitschakeling is stukgelopen, maar wiens verhaal ook zegt: in en dwars door dat verlies heen moeten wij leren een bron van overwinning en toekomst te zien. Hoe we daarmee rond komen, dat heeft met genade te maken. Het wordt ons geschonken.

Die genade werd ook aan Remi geschonken. In en uit die genade heeft hij op zijn beste momenten proberen te leven. Toen Remi de laatste fase van zijn leven aanving, stuurde ik hem volgende tekst (geschreven door Marcel Weemaes), waarvan ik denk dat hij niet alleen voor Remi, maar voor velen herkenbaar is:

*Is dat het leven van een mens?
Zichzelf geen feest bereiden maar intocht zijn voor anderen...
Zichzelf ontmantelen en beschutting zijn voor wie komen gaat...
Een wegbereider zijn en als een stip verdwijnen...
Verdwijnen als een graankorrel die nooit de halm ziet...
Het land beperken als de dauw die weggaat als de zon opkomt...
Naamloos goede dingen doen,
ongezien bij anderen de bloemen wieden
en niet verdrietig zijn om het bittere kruid in de eigen tuin...
Is dat het leven van een mens?
Onvergetelijk worden voor de anderen omdat men zichzelf zo vergeten kon...
De naam van iedereen onthouden en naamloos, zwoegend liefde zijn...*

*Als wij eens diep geloofden,
eens konden zien met nieuwe ogen
en leefden met een zuiver hart,
dan zou alles wat aan ons geschiedt,
alle liefde aan ons besteed,
alles wat ons kroont of pijnigt
onvergetelijk genade zijn
de mensen en de dingen.*

Daarom wijden wij dit nummer van Kenteringen aan Remi Verwimp en aan alles waar hij in zijn leven voor stond en vooral voor ging. Want gaande wordt de weg gebaad.

Paul De Witte

En verder met de christelijke basisbeweging?

Bedenkingen bij en naar aanleiding van een proefschrift

Bart Latré

Strijd en inkeer. De geschiedenis van de kerk- en maatschappijkritische beweging in Vlaanderen (1958-1990)". Zo luidt de titel van een proefschrift tot het behalen van het doctoraat in de geschiedenis. Het is van de hand van Bart Latré en werd op 2 juli jl. in Leuven verdedigd. Het onderzoek loopt tot 1990.

Ondertussen zijn we 20 jaar verder. Waar staat de beweging nu? En straks? Is 'onze tijd' van toen ook nog 'onze tijd' vandaag en morgen? Op 5 december hield het Netwerk van kritische christenen en basisgroepen een 'Breed Beraad' rond deze vragen. Remi Verwimp had toegezegd een inleiding te geven. Hij was er niet meer bij, maar hield zijn belofte. Een week voor zijn dood stuurde hij de tekst van zijn inleiding naar Paul De Witte die het in Remi's plaats bracht. In zijn aanvangszin noemt Remi het proefschrift van Latré 'een boeiend werkstuk voor de christelijke basisbeweging'. Het vervolg van zijn tekst lees je hieronder. Redactie.

Bart Latré over de periode 1965-1990

1.

"De kerk- en maatschappijkritische beweging heeft 'de generatie '68' niet overleefd", stelt Latré in zijn conclusies. Hij noemt die beweging een 'generatieverschijnsel'. Bij dat begrip zijn wel enige vragen te stellen. Bij de lezer leidt het tot de spontane interpretatie: het is begonnen met mensen die geboren zijn na de oorlog (Mei '68) en het eindigt nu. De laatste doet het licht uit. Punt gedaan. De feiten lijken die thesis te bevestigen. Daarom is het ook zo 'n gevaarlijk begrip. Het ontslaat ons van verdere kritische analyse, het is goed geweest gisteren, maar het maakt ook morgen geen toekomst mogelijk. Zelfs al zou morgen de laatste het licht uitdoen, dan ontslaat ons dat vandaag niet om serieuze vragen te stellen omtrent onze bijdrage tot de Messiaanse Beweging van morgen. Wat moet van die bevrijdende traditie bewaard en doorgegeven worden? Wie moeten vandaag nog alle krediet krijgen, wat zijn de proefprojecten voor morgen (Jona, LEV, Brood en Rozen, Kenteringen, Motief)?

Bij het begrip 'generatie' heeft iedereen wel een idee. Zaken duiden in termen van generaties gebeurt vaak en gemakkelijk. Voor de historicus is het een gemakkelijk hulpmiddel om orde te scheppen in een grote hoeveelheid aan onoverzienbare feiten. Gevaarlijk wordt het helemaal als het generatiebegrip als een herinneringseenheid gaat functioneren. Nog een standbeeld, en alles staat vast. Het roept de vraag op naar de afstamming, naar de oorsprong, naar een groep leeftijdsgenoten. Verschillende generaties kunnen naast elkaar bestaan. Er is sprake van generatiewissels als motor van maatschappelijke verandering. Onder invloed van het vooruitgangdenken komen historische ervaring en toekomstverwachting steeds verder uit elkaar te liggen. Voor de generatie van de dertigers nu is het al lang niet meer zo dat het heden vanzelfsprekend voortvloeit uit het verleden. De traditie is er precies tussenuit gevallen. Dat betekent dat ervaringen niet langer zonder bemiddeling overdraagbaar zijn.

Maar het betekent ook dat niet met nieuwe ogen gekeken kan worden naar de generatie van nu. Deze generatie draagt de gevolgen van de generatie van Mei '68, kerkelijk gezien bijvoorbeeld de generatie van massale 'uittreding', vanwege verkeerde inschatting, illusie dat het celibaat zou worden afgeschaft. Een voorbeeld van 'illusionair denken' met grote gevolgen. Deze generatie lijkt veel voorzichtiger. Is ze daarom meer individualistisch of egoïstisch? Denkt ze minder gemeenschappelijk? In de Verenigde Staten is het wel deze generatie die Barack Obama aan de macht bracht. Het is ook wel deze generatie die de ecologische beweging en de andersglobaliseringsbeweging draagt. Misschien draagt ze niet meer de christelijke basisbeweging, maar is ze wel bezig met waar het vandaag om gaat. Mensen uit de pastoraal dreigen soms permanent de verkeerde vragen te stellen. Ze stellen de vragen naar het 'heilige' in verband met de kerk, terwijl het al aanwezige heil in vele praktijken in het dagdagelijkse en maatschappelijke leven niet op het spoor wordt gekomen.

2.

Bart Latré suggereert in zijn conclusies (pp. 338-341) nogal sterk dat de christelijke basisbeweging aan hetzelfde euvel leed als bepaalde 'conservatieve' groepen, waarmee ze regelmatig in de clinch lag (dogmatisme). Hij lijkt een grote voorstander van de 'cultus van subjectieve reli-

gieuze ervaring', meditatie, geïndividualiseerde geloofsbeleving, zoals die in de Nieuwe Katholieke Bewegingen wel vorm krijgt. Het is wellicht waar dat de subjectieve ervaring in de christelijke basisbeweging te weinig ruimte kreeg. Toch moeten hierbij een aantal vragen gesteld worden. Het kapitalisme dwingt de mens om met zijn medemens te concurreren. Je leert aan dat je moet overleven ten koste van de ander. Likken naar boven en trappen naar onderen. Verschijnselen als werkloosheid, ziekte, stress, vervreemding en isolement worden beschouwd als individuele tegenslagen en tekortkomingen. En niet als gevolgen van een asociaal maatschappelijk systeem. Mensen denken dan al gauw dat ze gewoon pech hebben, dat ze getroffen worden door het noodlot. Dus rest er weinig anders dan je problemen individueel proberen op te lossen en er maar het beste van te hopen. Je kunt in therapie gaan. Je kunt langs paranormale en esoterische weg je ongeluk leren aanvaarden. Je kunt gokken op de loterij. Je kan terecht de rust en de stilte opzoeken. De individuele oplossingen zijn er, maar de gevolgen die inherent zijn aan het systeem worden wel gereduceerd tot individuele problemen met individuele oplossingen. Wat de christelijke basisbeweging ten diepste kenmerkt, is het feit dat ze in een kritische relatie staat ten opzichte van maatschappelijke verhoudingen waarin mensen arm gemaakt worden en onderdrukt. De Basisbeweging zag en ziet het als haar taak om voortdurend de vraag te stellen: hoe ver gaan we mee in het neoliberale marktdenken? Het heilige in het alledaagse op het spoor komen, in de gewone levens van mensen, ja, heel graag. Maar toch niet door de analyse los te laten van de machtsverhoudingen in de samenleving.

3.

In de these van Latré is de machtsvraag in heel de geschiedenis van de basisbeweging afwezig. Die moet wel op tafel komen. De Bevrijdingstheologie en de christelijke basisgemeenschappen bestaan nog steeds. Maar ze zijn kapot gemaakt door benoeming van rechtse bisschoppen door de kerkelijke hiërarchie. Wat betekent de machtsvraag voor de christelijke basisbeweging in Vlaanderen? Er zijn pogingen geweest tot gesprekken. Zijn er op dit vlak nieuwe perspectieven? De kerkelijke hiërarchie heeft er alles aan gedaan om rechtse en zelfs extreem-rechtse bewegingen binnen te halen. Alleen voor links is geen plaats in de kerk. Ook intern durfden wij het debat over onze eigen politieke keuze niet voeren uit schrik voor verdeeldheid. Was dat een goede keuze? Of heeft ons dat geruisloos verdeeld? Zoals vandaag het debat niet gevoerd wordt over nieuwe vormen van racisme. Uit onmacht?

4.

Latré roept terecht de vraag op naar het pedagogisch project van de Basisbeweging. Ondanks de langlopende leerhuizen en de volgehouden vorming dreigen wij te moeten toegeven dat we deze overtuiging niet hebben kunnen doorgeven aan onze kinderen. Waarom?

5.

Wat niet in de mist van de geschiedenis mag verdwijnen is dat precies in deze periode, van 1970 tot 2010, zich een onvoorstelbare herbronning heeft voorgedaan aan bronnen die meer dan 1700 jaren drooggelegd waren, bedolven onder kerkelijke dogmatiek en hiërarchie. Voor het eerst gingen wij terug naar Jezus, naar de Bijbel, naar bevrijdend bijbellezen, naar basisgemeenschappen zoals in de eerste kerk. Was dat dan niet uniek? En is het dan niet uitdagend om te blijven zoeken naar nauwe doorgangen?

6.

Wij zullen moeten bekennen dat wij er niet in geslaagd zijn om -op een manier die rijmt met de grondopties van de Basisbeweging- vorm te geven aan de nood aan spiritualiteit in de brede samenleving.

{ KENTERINGen }
digit

De christelijke basisbeweging 1990-2010

1. Wat speelde zich op maatschappelijk vlak af?

In de periode 1990-2010 hebben zich een aantal belangrijke maatschappelijke fenomenen voorgedaan die invloed hebben op de mogelijke toekomst van de basisbeweging.

- 1989 is het jaar dat symbool staat voor de ondergang van één van de belangrijkste alternatieven voor het liberale kapitalistische model, namelijk de Sovjet-Unie en het Oostblok. We maken de val van de Muur van Berlijn mee. Het geloof in elke vorm van reëel bestaand socialisme verdween. "Cuba overleeft nog, maar hoe lang nog?", zegt men. Marxisme en een linkse, partijdige opstelling worden een taboe. Zeker binnen de kerken.
- 1989 was ook het jaar van Francis Fukuyama met 'Het einde van de geschiedenis'. Er is nog maar één geschiedenis, die van het neoliberale kapitalisme. En zelfs de financiële en economische crisis die een jaar geleden is begonnen lijkt er niet toe te leiden dat dit systeem in vraag wordt gesteld. In 1993 publiceert Samuel Huntington zijn 'The Clash of Civilizations'. Hierin zet hij de ideologie uiteen van de onverzoenbare tegenstelling tussen de beschaving van 'het Westen' en de 'islam'. Sinds die tijd krijgen we de verspreiding en normalisering van een nieuw soort racisme, waarin culturele, godsdienstige en andere verschillen de basis van racialisering vormen. De culturele onverenigbaarheid en de tegenstelling worden geponeerd tussen de liberale westerse waarden en de 'andere', de islam.
- Op 11 september 2001 is er de aanval op de machtssymbolen van de VS en van het kapitalisme. We kennen twee Golfoorlogen, de spanningen in Israël/Palestina en Iran, het oprukkende fundamentalisme en terrorisme, de 'war on terror'.
- In diezelfde periode ontstond een nieuwe migratie richting Europa. Het ging niet langer om de massale, gedisciplineerde arbeidsmigratie van na de Tweede Wereldoorlog, maar om een veelheid van nieuwe, ongeregelde migratiestromen uit Oost-Europa en delen van Afrika en Azië, die aangezwengeld werden door economische noodzaak en/of verscheurende conflicten. Deze migratiestroom zou het begin worden van de toenemende islamfobie, niet in het minst in Vlaanderen. Tien jaar geleden al was er het hoofddoekenverbod in Frankrijk en dat verbod beroert tot op vandaag de Vlaamse publieke opinie. In dezelfde periode kwam het project van de multiculturele samenleving onder druk te staan in het publieke debat. Het *multiculturele drama* van Paul Scheffer maakte de stelling aanvaardbaar dat de mislukking van de multiculturele samenleving niet alleen te wijten was aan sociaaleconomische achterstelling van minderheden, maar ook aan de 'culturele verschillen', en uiteindelijk aan politiek links, die deze culturele verschillen onder de mat van de 'maakbare mens' zou hebben geveegd. Politieke partijen schuiven geleidelijk op naar rechts onder kiezersdruk van het Vlaams Belang. Actief pluralisme is een strijdtterrein geworden. De liberale westerse waarden zouden onverzoenbaar zijn met de 'andere', met name de islam.
- Wereldwijd is er een groeiend bewustzijn van de rampen die om ecologische redenen alleen maar zullen toenemen. Er is nood aan een ecologische economie.

2. Wat speelde zich af op vlak van kerk en religie?

- Het grote gewicht van Johannes-Paulus II op de wereldkerk. Ontwrichting van de bevrijdingstheologie en de christelijke basisgemeenschappen in Latijns-Amerika door benoeming van conservatieve bisschoppen. JP II heeft een geweldige interne vernieuwingsbeweging en dynamiek op gang gebracht in de kerk. Terwijl de lokale kerkgemeenschappen steeds verder inkrimpen, was hij de grote promotor van de Nieuwe Katholieke Bewegingen zoals Egidius, Neocatechumenaat, de Tibériade, Opus Dei, ... 123 in het totaal.
- De transformatie van de religie. Institutionele kerkelijke vormgeving van de religies verschrompelt bij ons. Mensen verlaten de kerken, maar het religieuze verlangen is sterker aanwezig dan ooit. In deze te snelle wereld zijn mensen op zoek naar rust, meditatie, stilte. Het aanbod komt

van overal. Er ontstaat een markt van de zingeving. En ook de bedrijfswereld ontdekt die markt. Met Habermas spreken we van een postseculiere samenleving.

- De grootste transformatie is dat 'dat van de religie' zich vandaag afspeelt op het marktplein, daar waar mensen zijn. En op die markt en in de buurt is er sprake van feitelijk religieus of levensbeschouwelijke pluralisme. Hoe zullen wij in de toekomst interreligieus samenleven?
- De onttraditionalisering heeft zich helemaal doorgezet. Weinig mensen zitten nog in Bijbelse leerhuizen. In de sociale bewegingen en de arbeidersbewegingen verdwijnt de Bijbel volledig. Van de C blijven alleen nog de normen en waarden over.
- De opkomst van de Nieuwe Atheïsten. Zij menen dat de heropleving van de religie (creationisme vooral) vraagt om een agressieve bestrijding.

3. *Wat deed de christelijke basisbeweging?*

Het kan niet ontkend worden dat de christelijke basisbeweging in deze periode meemaakt wat zich ruimer ook in de kerk afspeelt: toenemend verlies van 'd raagkracht' (Breed Beraad), wegvallen van groepen, verlies van dynamiek. Ook al maakten wij nog een paar boeiende 'feesten van de christelijke basisbeweging' mee.

In deze periode gingen alle vormen van contacten of samenwerkingsverbanden verloren zowel met de kerkelijke hiërarchie, als met de grote sociale bewegingen. De basisbeweging was en bleef iets van mensen uit de middenklasse. De aanwezigheid van de priesterarbeiders heeft daar niet veel aan veranderd. En de basisbeweging lukte er niet in om structureel mee te denken omtrent de C in de arbeidersbeweging.

Belangrijke gebeurtenissen uit deze periode zijn: De boeken van Rik Devillé, Rent a Priest en O de Vie, de zaak Gaillot, Een Ander Gezicht van de kerk, het kerkreferendum, de Synodale katholieken.

Een aantal vieringsplekken houden goed stand zoals De Brug, Jebron, De Vleugel, het Veer, CvS- Brussel...

Christenen voor het Socialisme beraden zich diepgaand over hun toekomst en kiezen ervoor om met de middelen en de mensen die ze hebben hun werk voort te zetten. In de these van Latré wordt hen ideologische radicaliteit verweten. Vandaag is er roep om herideologisering. Bollettino is een belangrijke bron voor bevrijdingstheologische bijdragen.

Eerst verandert Kering van het blad van CvS naar Kenteringen, gedragen door een ruimere groep en gericht op open debatcultuur. Om financiële redenen moet de papieren versie worden losgelaten en verschijnt Kenteringen alleen nog digitaal.

De website ABEL begint veelbelovend, maar door gebrek aan menskracht is het een instrument dat niet echt geeft van wat ervan verwacht had mogen worden.

Er blijven Bijbelweken doorgaan en Bijbelse leerhuizen op tientallen plaatsen, tot op vandaag. Pogingen worden ondernomen om het intercultureel Bijbelbezen in Vlaanderen tot stand te brengen.

Alleen Evangelie Levensnabij lukt er nog in om jaarlijks een ontmoetingsdag te organiseren.

Het is bijzonder jammer dat Vlaanderen geen tijdschriften of bewegingen meer kent die de feministische theologie op het publieke forum brengen.

WTM wordt omgevormd tot Motief vzw, een erkende landelijke vormingsinstelling op het snijpunt van levensbeschouwing en maatschappelijke vragen.

Aan de Sociale School van Heverlee loopt nu al een aantal jaren een postgraduaat Agogisch Theologisch Werker, dat voor het grootste gedeelte gedragen wordt door mensen van de christelijke Basisbeweging. Moeizaam wordt gewerkt aan nauwere aansluiting bij de Christelijke Arbeidersbeweging. In die arbeidersbeweging is de C ver zoek.

4. *Evaluaties zonder pretenties.*

- Een aantal organisaties zijn er in geslaagd de afgelopen twintig jaar op deelterreinen hun rol te

spelen.

CvS thematiseerde de ecologische economie en de val van de Berlijnse muur en het daaruit voortvloeiende triomfalisme van het kapitalisme.

WTM/v.z.w. Motief profileerde zich rond 'de botsing der beschavingen', het interculturele debat, het hoofddoekenverbod, de criminalisering van de islam en de nefaste beeldvorming in de media.

Bondgenootschappen werden aangegaan met onder andere Steunpunt Allochtone Meisjes en Vrouwen, met Federatie van Marokkaanse verenigingen, BOEH (Baas Op Eigen Hoofd).

Beslissend was een weekend met vertegenwoordigers van alle groepen waarop de Basisbeweging, die 'Netwerk' was geworden, weer veranderde in *'Basisbeweging voor Democratie in Samenleving en Kerken'*. We herschreven onze missie en onze doelen. Prima. Maar er was geen mankracht meer om het uit te voeren. De meest effectieve stap die we de voorbije tien jaar gezet hebben was Kenteringen (in 2002). Gelukkig, want dat is de enige stem in het debat die we overgehouden hebben. De christelijke basisbeweging is maar op één moment echt maatschappelijk relevant geweest. En dat was ten tijde van het pausbezoek (1985). Toen liet zij een duidelijke en luide, andere stem horen in het maatschappelijke debat omtrent de rol en de plaats van christenen. Die collectieve dynamiek is nadien nooit meer vertoond. Collectieve standpunten innemen was er nadien nauwelijks nog bij. De stap van kerkkritiek naar maatschappijkritiek vanuit profetisch oogpunt is mislukt, wellicht omdat de politieke visies te ver uit mekaar lagen. De basisbeweging is 'netwerk' geworden, broze draadjes van kleine organisaties die min of meer in een zelfde richting zaten te denken en werken, een netwerk ook met vooral veel ruimte voor ieders 'eigenheid' en 'eigen visie', een netwerk waarvan de slagkracht ontnoemd werd omdat de ruimte tussen de draadjes belangrijker werd gevonden dan de éne rode draad die ons met mekaar verbond. Op het Breed Beraad kwamen de leden eerder om hun eigen activiteiten te promoten dan om samen iets te creëren.

Voor mij blijft het nog altijd een groot mysterie waarom de Brugse Basisgemeenschappen zich zo op zichzelf hebben teruggetrokken. Wat is dat dan: gemeenschap vormen, beweging maken? Waarom worden onderhuidse tegenstellingen dan niet uitgesproken in openhartige dialogen? Angst voor het ontwikkelen van een politieke visie?

Daardoor kon de Basisbeweging gemakkelijk worden genegeerd. Ze was afwezig in het debat en dus irrelevant. De kracht van het collectieve was verdwenen. Is de basisbeweging zelf slachtoffer geworden van 'het einde van de grote verhalen' en de daarmee samenhangende individualisering? Is de basisbeweging mee slachtoffer geworden van het 'einde van de geschiedenis', van het idee dat er toch geen alternatief mogelijk is? Weegt het verouderingsproces hier zwaarder door dan de aantasting door het postmodern terugvallen op de kleine organisatie, waar we elkaar ontmoeten 'in gesprek'?

We zullen nooit nog een stem van belang zijn als we geen gezamenlijke stem uit ons strot krijgen, als we niet samen visie bepalen en een gezamenlijke strategie ontwikkelen, een gezamenlijke praktijk vorm geven. De druk vanuit de samenleving op de sociale bewegingen, ook op onze bewegingen, is groot geworden. Gemeenschap vormen is alsmaar moeilijker geworden, vanuit individuele werkdruk. Als we daarop geen gezamenlijke antwoorden vinden, als we geen strategieën vinden om onze 'grote moeheid' (want ieder knokt keihard om de eigen organisatie in leven te houden) te neutraliseren, dan is beweging maken ten dode opgeschreven. We moeten in een collectieve praktijk ondersteuning vinden om wat ons allen beweegt vorm te geven. Als een christelijke basisbeweging opnieuw relevant wil worden zal ze positie moeten innemen - hoe moeilijk dat ook is vanuit de feitelijke pluraliteit van de organisaties binnen basisbeweging. Een kleine basisbeweging met een duidelijke visie kan heel relevant zijn. Om dat te kunnen zal de basisbeweging de eigen profetische visie en identiteit opnieuw moeten aanscherpen en collectief een aantal prioritaire keuzes moeten maken.

Bijvoorbeeld een radicale en collectieve keuze voor het project Kenteringen. Of een radicale en

HET VEER

collectieve keuze voor de jongerenbewegingen in de basisbeweging (Jona, LeV,...).

- Ze zal ook de aansturing vanuit die profetische traditie binnen alle andere organisaties binnen Basisbeweging kritisch onder de loep moeten nemen. Bijvoorbeeld als het gaat over de eigen liturgische initiatieven. Concreet bijvoorbeeld over het aanbod van O de Vie. Ik geloof heel hard in de kansen van dit initiatief. Maar het grote risico van O de Vie is dat het morgen een 'marktspeeler' wordt die inspeelt op de vraag van klanten, en daarbij geen eigen visie meer profileert. Niet een visie op christelijk vieren is noodzakelijk. Wel de visie op welke tendensen O de Vie binnen de samenleving wil versterken (vanuit die profetische traditie): wil ze mensen leren om verder te zien dan het persoonlijke geluk om zich -ook in het vieren van persoonlijke mijlpalen- te verbinden met anderen in deze samenleving, met maatschappelijke projecten die levensgevend zijn voor de toekomst? Of kiest ze enkel voor het ruimte geven aan de individuele verlangens en behoeften van mensen, en bevestigt ze daarmee enkel het dominante denken van het allerindividueelste geluk in mijn huisje, tuintje, gezinnetje?

Hetzelfde verhaal voor Jona. Hoe zorgen we ervoor dat naast de psycho-sociale zoektocht op hun agenda, ook een politieke agenda aanwezig blijft.

Hetzelfde verhaal voor Motief: hoe zal Basisbeweging er mee over waken dat Motief niet verzandt in een 'presteren van uren' om tegemoet te komen aan de subsidievoorwaarden van de overheid? Hoe zal Basisbeweging er mee voor zorgen dat die profetische lijn in het 'pluralistische Motief' niet 'oplost' als sneeuw onder de zon....?

- Is er überhaupt morgen nog een christelijke basisbeweging nodig? Of hebben we vandaag meer nood aan een 'profetische' Basisbeweging -een basisbeweging die joden, christenen, moslims en vrijzinnigen... verenigt in haar strijd tegen het neoliberale verhaal, in haar strijd tegen de 'culturalisering' van politiek-economische problemen?

Ik merk dat er een grote 'moeheid' over de Basisbeweging hangt: het gevoel van een huis mee te slepen dat niet meer bewoonbaar is, en ons verhindert om een nieuw onderdak te maken. Heeft de christelijke basisbeweging een toekomst? Ik weet het niet. Wat ik wel weet is dat ze een taak heeft. Geen energie meer steken in kerkstrijd. De kleine, vitale projecten nog zoveel mogelijk ondersteunen en verder begeleiden. Met mensen vieren daar waar ze zijn bij geboorte, liefde, rouw (O de Vie). De verworvenheden van de verschillende bevrijdende leeswijzen van de Bijbel voor de toekomst bewaren. Het actief pluralisme bevorderen, ook in eigen rangen. Er alles aan doen opdat linkse mensen zich onderling niet laten verdelen, maar integendeel samen het gesprek aangaan, ook over de nieuwe plek van religie in onze samenleving. Misschien heel eenvoudige modellen van gemeenschappen opbouwen van mensen die met elkaar gewoon tafelen en met elkaar het gesprek willen aangaan over hun overtuiging. Het kan niet zijn dat wij ons laten verleiden tot cynisme, al is het maar omwille van onze kinderen en kleinkinderen, en omwille van de toekomst van deze planeet. JHWH, de god van armen en verdrukten, is een echte overlever, niet klein te krijgen!

“Laten wij ons vooral niet laten wijsmaken dat de “kritische christelijke basisbeweging” een generatieverschijnsel is geweest. Dat lijkt wellicht zo, als je focust op vorm in plaats van op inhoud. Wij zijn niet voorbij. Wij zijn in transformatie. Dat is precies onze identiteit dat we permanent veranderen, dat we constant onderweg zijn naar nieuwe inzichten, nieuwe organisatievormen, nieuwe strijdterreinen. We hebben elkaar geleerd los te laten. Toekomst ligt niet in het halsstarrig vasthouden aan verworvenheden. Toekomst ligt voorbij de diepe sprong, verborgen in een mensenleven lang trekken door de woestijn.” (Elke Vandeperre, redactioneel Kenteringen, juli 2007).

*Remi Verwimp
15 oktober 2009*

De toekomst van de Basisbeweging

Een eerste schets na het Breed Beraad

Het laatste Breed Beraad (5 december, zie het KOP-artikel) was er een met veel analyse, maar vooral met veel hoop voor de basisbeweging. Het degelijke doctoraatsproefschrift over de geschiedenis van de beweging en de bedenkingen van Remi naar aanleiding hiervan, verschaffen ons voor het eerst een grote analyse van het ontstaan en doorwerken van de Basisbeweging als maatschappelijke beweging. Voor de eerste keer in jaren heb ik het gevoel dat de moeheid in een zekere strijdvaardigheid is omgebogen. Meer nog: voor de eerste keer heb ik het gevoel dat er nagedacht is over een structurele toekomst voor de vele groepen in de Basisbeweging en voor het Netwerk zelf. Want daar gaat het over: een structurele toekomst. Volgens mij zijn er twee perspectieven voor de toekomst. Steeds onder voorwaarden natuurlijk. Het Netwerk zal zich structureel moeten verankeren en zal zich moeten focussen op een aantal thema's met toekomst.

Structureel verankeren

De sterkte van de beweging ligt in de verworvenheden op vlak van contextuele theologie (bevrijdende, feministische, interculturele, materialistische,...), van binnenkerkelijk debat, Noord-Zuidactie en vernieuwing van de liturgie. Heel wat van die kennis en ervaring ligt in de verschillende archieven van de bewegingen. Die kennis is bijna niet beschikbaar voor de ruimere wereld. Er worden nog veel te weinig van die ervaringen efficiënt gedeeld met elkaar en met mensen actief in het middenveld.

Binnen de traditionele kerkbewegingen is er een lange traditie van boeken uitgeven of van materiaal aanbieden op websites. Dat materiaal komt bij ongelooflijk veel leerkrachten en parochies terecht, want alleen dat materiaal is vlot beschikbaar. Tot voor kort was daarin nog het betere materiaal te vinden van Broederlijk Delen, Welzijnszorg of Pax Christi. Maar nu die het pad van spiritualiteit meer en meer naast zich laten liggen, is in de publicaties ook die bevrijdende stem weg. Wat binnen ons Netwerk allemaal gepubliceerd wordt, is heel vaak voor intern gebruik bestemd en wordt weinig verspreid, behoudens enkele uitzonderingen natuurlijk. Het is jammer dat we onze boodschap niet beter kunnen laten horen.

In de media zijn we nog veel te vaak afwezig. Enige uitzondering is Motief v.z.w. dat vaak met opiniestukken in de kwaliteitskranten komt. Zij maken er een zaak van om regelmatig in actuele debatten standpunt in te nemen. Bijvoorbeeld in het hoofddoeken- of klimaatdebat. Dit is een heel positieve verworvenheid. Beschikken over vrijgestelden geeft je natuurlijk iets meer tijd om het maatschappelijk debat te volgen en er een mening te formuleren. Zo heeft Motief in de loop der jaren ook allianties gesmeed met bewegingen die hetzelfde doen.

Met alle groepen onderling, maar vooral met het Netwerk moeten we durven bouwen aan een centraal secretariaat. Daar kunnen we kennis en ervaringen samenbrengen. En nog meer aan een degelijk communicatiebeleid werken. Als we onszelf relevant willen maken voor de toekomst zullen we ons in het maatschappelijk debat op onze sterke terreinen moeten blijven tonen. Daarom moet er nagedacht worden over een verderzetting en verbreding van onze publicaties (zoals Bollettino en Kenteringen) en ook over een efficiënter Abelweb.

Als we over een secretariaat spreken komt Motief altijd eerst in beeld. Zij beschikken immers over ruimte. Maar zij hebben al werk genoeg, zeker na het verlies van Remi. Als we willen kiezen voor structurele verankering zullen we moeten zoeken naar een mogelijkheid om vrijgestelden aan te stellen. Is die mogelijkheid er niet, dan moeten we bekijken of we het met vrijwilligers kunnen doen.

De sterkte van een centraal secretariaat is dat daar efficiënter op de actualiteit kan ingespeeld worden en dat er vanuit de wensen van de bewegingen een vormingsaanbod kan opgezet worden. Het Netwerk kiest zelf hoe ver het wenst te gaan in de verankering van zo'n secretariaat. Het mag immers niet de bedoeling zijn om een koepel te installeren. Integendeel. De enige integere bedoeling is het stimuleren van het Netwerk om met elkaar uit te wisselen en om nadrukkelijker en duidelijker aanwezig te zijn op het maatschappelijk middenveld. We moeten het samen doen of niet doen.

Focussen op actief pluralisme en ecologie, een voorwaarde voor maatschappelijke relevantie

Als mensen praten over de Basisbeweging zal het in de toekomst duidelijk moeten zijn over welk soort netwerk ze het hebben. Waar staan wij voor? Wat is onze core business? Welke boodschap brengen wij? Wat hebben we van perspectieven te bieden voor een rechtvaardige en betere maatschappij?

Deze profilering kan enkel gebeuren als we ons profileren op thema's waar mensen echt wakker van liggen. Het thema van de kerkstrijd is voor de meesten achterhaald. In dat verband zijn er heel andere vragen rond het geloof aan het bovendrijven. Bestaat er wel een god-in-den-hoge? Is God enkel nog een metafoor voor de utopie van de liefde? Ben je nog gelovig als je de almachtige God afwijst? Is de God van islam, jodendom en christendom dezelfde? Kan je christen en boeddhist zijn?

Deze vragen moeten we ernstig nemen. De experimenten in de Vleugel rond agnostische vieringen tonen dat er hieromtrent zeker openheid is. De maatschappij is namelijk feitelijk pluralistisch. Onze groepen mogen tonen dat geloof ook zoekend en twijfelend kan zijn, of zelfs atheïstisch. Onze groepen mogen tonen dat geloof in een 'Almachtige' niet noodzakelijk is om christen te zijn. Onze groepen mogen tonen dat dialoog met de andere religies een belangrijke stap voorwaarts is om gerechtigheid en vrede te bekomen. En deze stemmen mogen luider klinken in onze wereld die geplaagd wordt door blijvende jodenhaat en opkomende islamofobie.

Voor jongeren is dan weer het ecologisch thema ontzettend belangrijk. De generatie van '68 zal de ecologische ramp waarschijnlijk niet meer meemaken, de babyboomers misschien wel. Maar hun nakomelingen zullen de strijd moeten opnemen. En er is heel wat om te strijden: de armste landen worden de grootste slachtoffers en zijn het eerst getroffen, onze kinderen worden steeds meer met aandoeningen aan de luchtwegen geboren, kanker slaat steeds harder en op jongere leeftijd toe, natuurrampen zullen onze habitat bedreigen;...

In de basisbeweging, in het ecofeminisme en de bevrijdingstheologie liggen antwoorden voor deze wereldwijde crisis. Er zijn alternatieve modellen die ecologische rechtvaardigheid combineren met een alternatieve economie. De vele experimenten overal ter wereld tonen zelfs dat het haalbare oplossingen zijn. Aan ons om deze stem luider te doen klinken!

Bijbelweekend Jona

Voorwaarden

Tot slot wil ik aanmerken dat dit maar een visie is van een jonge man, zelf te weinig gepokt en gemazeld in de Basisbeweging. Toch is het een stem met een oprechte bekommernis omwille van het rijke geestelijke erfgoed dat nu al in de beweging aanwezig is.

Als we in de toekomst nog een netwerk willen hebben als Basisbeweging zullen we structureel te werk moeten gaan en weloverwogen, om de energie die er nog rest maximaal in te zetten. Het zal daarom ook een kwestie zijn om nieuwe bewegingen en groepen met het Netwerk te laten kennismaken en ze rond de tafel uit te nodigen.

Willen we de stap in de toekomst zetten dan zullen we onze moeheid achter ons moeten laten en onszelf efficiënter organiseren. Daarom zullen keuzes gemaakt moeten worden, zowel organisatorisch als financieel. Als dat niet gebeurt blijven we beter bezig zoals nu.

In elk geval is onze boodschap zo sterk dat ik er in geloof dat er nieuwe projecten zullen ontstaan, maar er zullen er ook verdwijnen... Weet dat de evangelist Lucas de toekomst geboren laat worden bij de meest onbeduidende personen van die tijd: herders. Laat ons in die kleine, krachtige stem geloven!

Maarten Devos

Stemmen over Remi

We vroegen aan een aantal bewegingen en groepen kort iets te zeggen over wat Remi bij hen binnenbracht of aan visie heeft aangereikt. Redactie.

Jan Renders, Algemeen Voorzitter ACW

In vele registers trouw aan één lied

De inzet van Remi Verwimp kan opgehangen worden aan hét Bijbelse bevrijdingslied bij uitstek, het Magnificat, bij de evangelist Lucas. "Machthebbers heeft Hij van hun troon gehaald, verneederden gaf hij een hogere plaats". Deze sociale partijdigheid van godsdienst en geloof is dé muzieksleutel in het leven van Remi Verwimp: Hij is een Stem die partij kiest voor de gebogenen, Hij wil dat wij de gebukten recht doen.

Heel zijn leven is Remi trouw gebleven aan dit lied, hij heeft het gebracht in vele registers. Vaak was hij verontwaardigd over de katholieke kerk, die zo bang blijft en de christelijke godsdienst probeert op te sluiten in veilige, conservatieve structuren, wetten en regels. Zelf wou hij tijdens zijn leven de grenzen van de kerk al openbreken. Hij was een mens met visie, kracht en veelzijdigheid. Ik overloop zijn belangrijkste registers.

Het eerste register. Hij speelde op linkse tonen. Hij stak dat niet onder stoelen en banken. Hij dacht links en hij dacht mee met links. En hij meende in de Bijbel daarvoor voldoende aanzetten te vinden. Hij kon niet verdragen dat links zo vaak gebrekkig werd voorgesteld. En tegelijk riep hij linkse denkers op om hun denken te actualiseren, zoals het herzien van de in de tijd gesitueerde religiekritiek van K. Marx.

Zijn tweede register klonk Bijbels. Hij hield van de oude Bijbelse verhalen. Hij heeft er zich in verdiept en hij was er vertrouwd mee. Hij las ze met de ogen van deze tijd. Hij kon het bevrijdende licht ervan laten schijnen over mens en samenleving.

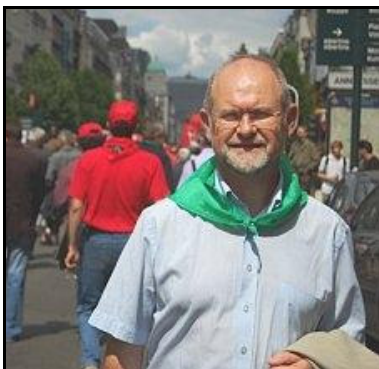
Heel zijn leven trok hij het register open van de vorming. Het leven en het geloof zijn een permanent leerhuis. Samen komen in groep, lezen, studeren en discussiëren. Hij stond in de traditie van het joodse 'lernen': interpreteren, bij de tijd brengen, visie en woorden boetsen tot bevrijding.

Hij was één van de eersten in de kerk in Vlaanderen die aanvoelde dat we het register van de islam moesten openzetten. Hij deed niet mee met polarisering, laat staan demonisering van de islam. Voorbij het dualiserend denken legde hij contacten met moslims, schakelde hen in zijn vormingsprojecten. Hij ging een kritische dialoog aan over de ontwikkelingen in de islam.

Zijn laatste register was dat van zorg voor het middenveld, vooral voor de christelijke sociale organisaties. Hij volgde ook onze beweging. Hij was erin werkzaam als adviseur. Hij was bekommerd om het risico van verschraving van de oorspronkelijke inspiratie en waarden. Hij zocht mee om de christelijke traditie van christelijke organisaties te hertalen in een relevante inspiratiewerking voor deze tijd.

De speelman van het maatschappelijk en kerkelijk bevrijdingslied laafde zichzelf aan de bevrijdingstheologie. In Zuid- en Midden-Amerika zag hij zijn visioen over kerk en wereld gestalte krijgen in de jaren '80 van vorige eeuw. Hij leerde er hoe de armen en gebogenen zelf het bijbels woord ter hand namen en het lazen als bron van weerbaarheid en verzet tegen grootgrondbezitters en dictators. Hij was verontwaardigd en diep teleurgesteld als de kerk ook dit mooie lied smoorde door conservatieve bisschopsbenoemingen.

Ik ontmoette Remi voor het laatst midden juli. Hij bleef onze beweging bemoedigen: om tegen de stroom van egoïsme en onverschilligheid in te gaan. Om het blijvend op te nemen voor kwetsbare mensen. Ik zat aan tafel met een minzaam en innemend mens die aandachtig kon luisteren. Hij doorleefde zelf wat hij voorhield. Hij bewoonde zijn kostbare woorden: zijn eigen leven was een lied van dankbaarheid en bevrijding.

Muntkollektief

De vzw het Muntkollektief is een van de vele projecten waarvan Remi mee aan de wieg stond. De idee 'renteloos lenen' groeide eind jaren '80 in kringen waar mensen de kans kregen te zeggen dat ze in acute geldnood verkeerden. Anderen beschikten over spaargelden die ze (tijdelijk) konden missen en ter beschikking wilden stellen. Er werden formules gezocht en gevonden om geld dat renteloos werd uitgeleend aan het Muntkollektief, ook renteloos ter beschikking te stellen aan hen die nood hadden. Zowel aan particulieren als aan organisaties zouden renteloze leningen verstrekt worden.

Dankzij een ruime gift, zag het Muntkollektief in 1986 het daglicht. Remi was een van de mede-oprichters en een voortrekker. Hij kwam steeds op voor 'de mens die in de problemen zat'. Dit liep ook al eens verkeerd af, omdat ontleners spoorloos verdwenen en dus hun schuld niet meer terugbetaalden. Om het mogelijke verlies te compenseren, ging Remi op zoek naar giften. Met zijn grote overtuigingskracht vond hij meestal gehoor bij sponsors.

Intussen bestaat het Muntkollektief al meer dan 20 jaar. De vzw blijft erin slagen kleine projecten en individuen die het tijdelijk moeilijk hebben, te ondersteunen. Met Remi leerden we steeds weer te kiezen voor groepen en mensen en we leerden ook financiële risico's te durven nemen. Dank je wel Remi.

Ria, Kaat, Luc, Hilde, Jan, Bruno, Johan en Annie

Postgraduaat Agogisch Theologisch Werker

De betekenis van Remi voor de opleiding kan moeilijk overschat worden. Als mede-initiatiefnemer droomde hij van een opleiding die zou inspireren om in de eigen (pastorale) praktijk, in 't groot of in 't klein, aan de slag te gaan met de actuele politieke, religieuze en maatschappelijke uitdagingen in dienst van de minsten en de kleinsten.

Remi was de sleutelpersoon in de stuurgroep. Hij geloofde in de kracht van een sterke inhoud gekoppeld aan een ervaringsgerichte aanpak. Onvermoeibaar maakte hij christelijk, islamitisch, joods en vrijzinnig geïnspireerde mensen uit zijn breed netwerk enthousiast om hun wetenschappelijke expertise en persoonlijk engagement met de cursisten te delen. Wat een kans en rijkdom voor de opleiding!

Als docent en eindwerkbegeleider stond Remi zelf dicht bij de cursisten, confronterend maar met groot respect en een warm hart. Hij zette hen aan om datgene/diegene waarin ze geloofden, diepgaand in vraag te stellen en veilig ommuurde heilige huisjes te slopen. Hij leerde hen de maatschappelijke realiteit 'lezen' vanuit een nieuw perspectief. Makkelijk was dat niet, maar het maakte diepe indruk. Vele cursisten gaven bij het einde van de opleiding aan dat ze wellicht voor de rest van hun leven op een nieuw spoor gezet waren.

Zonder Remi zou de opleiding er niet geweest zijn. Zonder Remi zal de opleiding nooit meer dezelfde zijn. We zullen verder werken in zijn spoor maar hem hierbij ontzettend hard missen.

Bernadette Vanpoucke

Ronde Tafel Christendom-Marxisme

Soms, niet vaak, kon Remi een discussie in onze 'Ronde Tafel' besluiten met een hartgrondig 'godverdomme'. Dat was niet gericht aan het adres van één van de deelnemers. Deze uitbarsting kwam voort uit zijn verontwaardiging over een kerk die maar niet naar haar eigen bood-

schap wilde luisteren: een goed woord over te hebben voor de armen en verdrukten in deze wereld. Deze kerk kon hem tot wanhoop drijven. Maar wat die kerk niet lukte was Remi definitief uit het veld slaan. Hij bleef trouw aan wat hij ondanks de kerk en ergens toch ook dank zij de kerk had geleerd: dat de naam van God van de Bijbel ("ik zal er zijn, zoals ik er zijn zal " , als de Verlosser van de armen namelijk) bevrijding spelt. Hij leed er aan dat zijn marxistische kameraden daar zo weinig oor voor hadden. Dat zij op de kerk uitgekeken waren, dat kon hij heel goed begrijpen. Maar dat zij maar niet wilden zien hoe zeer de Bijbel ook hún boek was, niet minder religiekritisch dan Marx maar ook zo vol bemoediging om de strijd voor een andere wereld vol te houden, dat kon en wilde hij steeds minder begrijpen. En hij was ook niet van plan de marxisten daarmee weg te laten komen. Netzomin als hij onze Ronde Tafel zou hebben toegestaan het gesprek met deze kameraden af te breken en de thematiek van christendom en marxisme tot een onderonsje van linkse theologen te maken. Na ons bezoek aan Cuba, waar in verband met de alliantie tussen bevrijdingstheologie en revolutie vaak de naam van Mariátegui viel, stelde Remi voor om ons met deze Peruaanse marxist intensief te gaan bezighouden. Het laatste paper dat hij voor de Ronde Tafel schreef was een inleiding op diens denken. De slotzin van dat paper gaat over de communistische partij. Zij is programmatisch voor wat Remi zo na aan het hart lag: " De partij moet zodanig worden hervormd en een adequate organisatievorm krijgen dat ze openstaat voor geëngageerde christenen. " Daaraan verder te werken is wat hij ons te doen geeft.

Wat zullen wij, van de Ronde Tafel Christendom-Marxisme Remi missen. En hoezeer zal hij ons bijblijven, bij ons blijven. Remi, presente!

Dick Boer

Jona

Remi Verwimp presente!

Met Jona zijn we zo'n kleine tien jaar onderweg. Toen Jona nog Olla Podrida heette, leerde Thomas Holvoet Remi kennen in het Huis van Vrede. De bevlogenheid waarmee hij en Elke Vandepierre daar een leerhuis voorbereidden, sprak aan.

Het eerste jaar van Olla Podrida organiseerden we een leerhuis over de wonderverhalen. Dit was een schot in de roos voor veel van onze jonge mensen. De goesting om Bijbel te lezen werd steeds groter en de passie van Remi bezielde ons meer en meer. Een langdurige samenwerking voor leerhuizen en weekends was geboren.

Remi zijn erfenis vatten is heel moeilijk. Voor ons is hij voor een stuk de geestelijke vader van onze beweging. Door zijn toedoen zijn we gaan nadenken over ons christelijk profiel. Door zijn impuls en strijdlust zijn we uitgedaagd geweest om maatschappelijke keuzes te maken met onze groep. Telkens weer kwamen door het lezen van verhalen de scherpste uitdagingen en vragen naar boven die ons confronteerden met hoe we concreet werk moesten maken van het Rijk Gods in Jona. We zijn Remi meer dan dankbaar voor de vele insteken.

De laatste jaren ging het zelfs verder dan het theoretisch en praktisch uitdagen van onze beweging. Remi geloofde in ons project en betrok Thomas en ikzelf in het langdurig leerhuis LeV waar we een diepgaande opleiding kregen in het begeleiden van leerhuizen. Maar Remi zag het naast vorming ook veel ruimer. Hij wilde een structurele ondersteuning voor onze beweging opzetten omdat hij vond dat onze manier van samenkomen een zinvolle manier was. Zo is Remi ten voeten uit: steeds op zoek naar duurzame verankering van levengevende initiatieven, een trouwe supporter van elke beweging ten goede. Door zijn steun zijn we overeind gebleven in moeilijke tijden en werken we nu aan een visietekst om Jona te profileren in het middenveld.

Door Remi zijn ook de Coca-Colaproducten verbannen uit onze frigo, hebben we een collectieve

spaarpot aangelegd voor Jona, zijn we duurzaam gaan verbouwen in onze lokalen en zijn we ooit begonnen met onze gemengde meisjeswerking Sofia.

Om te besluiten wil ik het slot uit een hommage van Thomas hernemen:

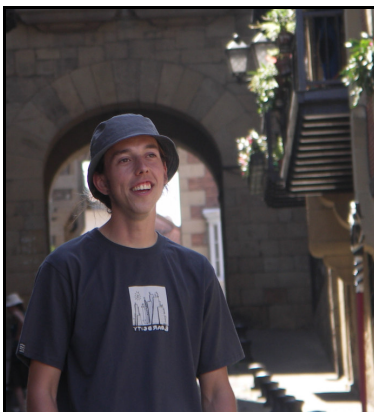
“Als Antwerps priester was hij de enige die aandacht en bezieling wou overbrengen op onze beweging, zonder onderbreken en dat zegt toch iets, ook over het grote aantal herders die het blijkbaar te druk hebben met een afgedwongen liturgische inzet. Het leert ons dat Remi kwalitatieve ontmoeting, vorming en engagement minstens centraal stelde binnen het christelijk project. En daar zijn we hem dankbaar voor, duizendmaal!

Ja, mocht hij ons werkelijk horen nu, op dit eigenste moment, dan zou ik hem zelfs durven plagen (vergeef het mij Remi) met een werkelijkheid en wens die er één was en is, althans voor Jona, 100 sympathisanten sterk: dat hij in dit jaar van de priester een schoolvoorbeeld mag zijn van wat gewijd of niet gewijd, mannelijk of vrouwelijk, 'priesterlijk-herderen' betekent. Met alle consequenties van dien, met alle...”

Kameraad Remi: we nemen je mee op onze weg!

Maarten Devos

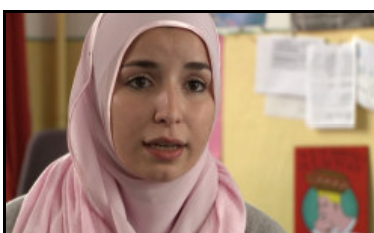
Wat Remi betekende voor De Kollebloem

Remi leerde de boerderij kennen als broer van de boerin. Al snel vond hij er een maatschappelijk project in, hoe kon het ook anders. Mieke en Remi steunden Antoine en Leen in hun zoektocht naar een leefbare landbouw voor boer, milieu en samenleving. Remi kwam spreken op ons symposium, nam deel aan activiteiten, genoot van onze producten en was lid van de doordenggroep van De Kollebloem. In de laatste maanden voor zijn ziekte, heeft hij nog belangrijke duwtjes in onze rug gegeven om een stichting op te richten voor vrije landbouwgrond. Land-In-Zicht kon al snel 1,75 ha grond kopen die voor altijd vrij is voor bioboeren. Remi kon mensen persoonlijk gerust stellen, kracht geven en twijfels ombouwen tot uitdagingen. Als nagedachtenis plantten wij een linde op het veld. Een boom die al eeuwen kruispunten verbindt en dient als ontmoetingsplaats. Zo nodigt hij ons nog steeds uit om samen te gaan zitten, en elkaar te ontmoeten in onze gedachten.

Ruben Segers

Baas Over Eigen Hoofd! (BOEH)

In onze huidige samenleving, waar de overgrote meerderheid doordrongen is van een extreem rechts gedachtegoed, is het een haast onmogelijke opdracht om eerlijke bondgenoten te vinden. Individuen en organisaties die anderen *anders* laten zijn en niet met alle macht de verschillen proberen te onderdrukken uit vrees voor diezelfde 'Ander'. Een bondgenoot die aanspoort om te blijven vechten voor rechtvaardigheid en gelijke rechten voor iedereen, een bondgenoot die de samenleving keer op keer uitdaagde om moslims als medeburgers te zien. Remi was en blijft zo 'n unieke bondgenoot: hij dwong velen onder ons verder te kijken dan de horizon reikte en te blijven reageren op de aanwezige vooroordelen en clichés. Hij bleef onze actiegroep verdedigen in zijn netwerk, tijdens gesprekken, in artikels en god mag weten waar. Remy, dank voor de ondersteuning, aanmoediging en jouw vertrouwen in Baas Over Eigen Hoofd.

Samira Azabar

De Doorzetters. Een vereniging waar armen het woord nemen

Na lange omzwervingen vonden de Doorzetters eindelijk huisvesting aan de Boomsesteenweg 269: een vergaderlokaal en een ruim bureau. Heerlijk na jaren dolen, de mensen voelen er zich thuis. Onder ons was een grote kelderruimte. We konden er vrij over beschikken maar hadden haar eigenlijk niet nodig.

Na een lang verblijf in het warme Bouwel stond WTM op straat. Onder ons was een grote kelderruimte en eigenlijk hadden we die niet nodig.

Het leidmotief van Remi was: werken vanuit de minsten, werken voor en vanuit de onderkant. Dit en onze kelder konden subliem gecombineerd worden: WTM vond een nieuwe huisvesting, letterlijk onder de mensen die uitgesloten worden.

Niet dat we voor Remi vreemden waren. Hij kende ons reeds, enkele begeleiders van de Doorzetters vonden al jaren een deel van hun inspiratie en visie bij WTM en Motief: bijbelweken, cursussen, enz..

Remi nodigde de Doorzetters uit. Hij wilde hun stem horen in het Vier- en Leerhuis, op de bijbelweek. En de Doorzetters lieten hun stem horen. Ze kregen aandacht, veel aandacht en waren trots dat ze ergens belangrijk waren. Hun verhaal legde spontaan een bodem onder het zoeken naar de zin van het joods-christelijke verhaal in de werkelijkheid van vandaag. Hun leven is de exegese.

En het ging verder. Enthousiast als ze waren hongerden ze naar meer en zo werd Brood en Rozen geboren. Het is een maandelijkse leesgroep met gezinnen in armoede en medestanders begeleid door Elke en Ina Koeman. Men verkende het gehavende leven met de bijbel als vertrekpunt.

Remi en de Doorzetters, Motief en de mensen aan de onderkant, gehuisvest in het zelfde gebouw.

De uitnodiging van Remi, de kansen die hij mee bood aan de Doorzetters om gehoord te worden, iemand te zijn, dit leeft nog verder in Brood en Rozen. De visie die zijn leven strijdend maakte, is voelbaar op de Boomsesteenweg, niet alleen in de kelder, maar zeker op het gelijkvloers.

Voor de Doorzetters

Raf Bisschops

” De bekering van professor Paul De Grauwe ”

In de jaren '70 en '80 van vorige eeuw rolde het neoliberalisme als een pletwals over heel de wereld. Als de groei weer op gang moet komen, als de winsten weer moeten stijgen, is er geen keuze. “There is no Alternative” (TINA). Regering na regering ging over tot liberaliseren, dereguleren, en privatiseren. Ondernemingen moesten ongehinderd hun waren en hun kapitaal over heel de wereld kunnen laten circuleren. De overheid moest afstand nemen van elke tussenkomst in de economie en er werd naar hartenlust gesnoeid in de welvaartsstaat. Het startschot werd gegeven door de VS (Reagan) en Groot-Brittannië (Thatcher). In België zou Wilfried Martens het voortouw nemen. Die werd eerst opgejaagd door een jonge PVV-voorzitter, G. Verhofstadt, en later daadwerkelijk bijgestaan door diezelfde Verhofstadt als minister van Begroting (Martens VI en VII).

Het neoliberalisme was alom tegenwoordig. Vrijwel iedereen ging overstag voor de nieuwe heilsleer. Zelfs ‘het middenveld’ bleek er niet helemaal ongevoelig voor te zijn. In Vlaanderen was o.a. Paul De Grauwe een fervente aanhanger van de vrije markt. Midden de jaren '80 (we zitten dan bij Martens V) publiceerde hij een boek onder de titel *‘De zichtbare hand: het conflict tussen economie en politiek’* (1985). Het werd uitgegeven in de reeks ‘Mens en Economie’ met de bedoeling om in heldere mensentaal belangrijke hedendaagse economische problemen zo te bespreken dat ‘jan en alleman’ er zijn zegje kon over hebben. Toen datzelfde jaar, in dezelfde reeks, ook een boek verscheen van Paul Van Rompuy, *‘Het vermoeide groeimodel: pleidooi voor een flexibele arbeidsmarkt’*, doopten wij onze pen in vitriool en schreven voor Kering (het toenmalig maandblad van Kristenen voor het Socialisme) het artikel *‘België: het Simplistisch Verbond slaat tweemaal toe’* (1).

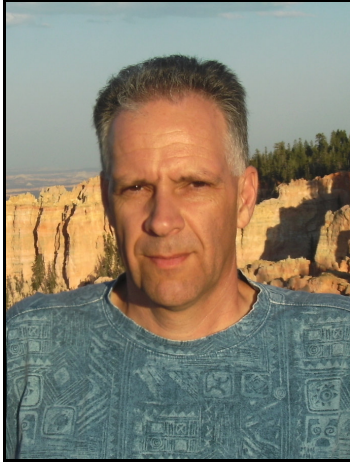

Paul De Grauwe heeft zich nog vele jaren nadien als een rabiate voorstander van de vrije markt opgesteld. Samen met de patroons hakte hij in op de ‘hoge loonkost’, de (overbodige) bemoeienissen van de overheid en op de verzorgingsstaat (waarbij vooral de vakbonden en de sociale zekerheid gevisieerd werden). Die zelfde prof kapittelt nu het VBO dat met drogredenen er toch weer in gelukt is een verlaging van de patronale bijdragen af te dwingen. Ook de overheid ligt weer zwaar onder vuur. Niet omdat ze zich te veel moeite maar wel omdat ze zich laat rollen door de financiële instellingen en door energiereus Electrabel. Hij ziet hoegenaamd geen probleem in het begrotingstekort en vindt dat de Europese Commissie er glad naast zit door met de Lissabonagenda het Amerikaans model te kopiëren. Ons stelsel van sociale zekerheid, dat lange tijd geen genade vond in zijn ogen, omschrijft hij nu als een cruciaal element voor de stabiliteit van ons economisch systeem.

Sinds het begin van de financiële crisis was hij, zeker zo veel als Paul D’Hoore, met de regelmaat van een klok te horen en te zien op radio en televisie en schreef hij spraakmakende columns in onze (kwaliteits)kranten. De banken moeten aan de ketting gelegd worden, stelde hij van bij het begin. De staat had minstens tijdelijk de banken moeten nationaliseren want nu biedt de overheid steun om ze uit de crisis te halen maar geeft ze de banken opnieuw vrij spel als het beter gaat. Het leek er op of De Grauwe stak zelfs de vakbonden hiermee langs links voorbij. Want in december van vorig jaar liet Luc Cortebaeck (ACV) in De Standaard nog optekenen ‘dat het niet de taak van de overheid is om banken te runnen.’ In het begin van dit najaar stelde Rudy De Leeuw (ABVV) dat de banken aan een crisisbelasting moesten onderworpen worden. Eerst was er verstomming, wat later veel bijval, ook van Paul De Grauwe. Maar toen bekend werd wat ‘de verzekeringspremie’ precies inhield, was hij de eerste om moord en brand te schreeuwen.

Wat is er in godsnaam met de prof gebeurd? We hebben ons vergist, stelt hij in de De Standaard (31.10-01.11.09). “Ik leed toen aan een soort marktfundamentalisme: ik geloofde dat de markt alle problemen kon oplossen.(...) Zo ben ik niet meer.” We hebben ons laten verblinden door de schoonheid van een theorie. Die was zo mooi, alles omvattend en schijnbaar zo eenvoudig toe te passen dat we die theorie zijn blijven verdedigen ook al klopte hij niet met de realiteit. “Wij econo-

(1): Kering, 12de jrg. nr.6 (juni-juli-aug. 1987), pp.11-14.

Dirk Barrez

men zijn ontspoord ". We zijn nu in een situatie terecht gekomen dat we onderling met elkaar in de clinch gaan. "Nobelprijswinnaars verwijten elkaar dat ze er niets van kennen. Voor de geloofwaardigheid van de economische wetenschap is dat geen goede zaak. "

Is de professor nu echt bekeerd of niet en welke lessen kunnen wij trekken uit 'de biecht' van De Grauwe.

Om te beginnen is het duidelijk dat we de economie liefst niet aan de beroepseconomen alleen overlaten. In de PALA-themabrief (10.11.09) herhaalt Dirk Barrez wat hij eerder al heeft uitgewerkt: de economie is een proces waarbij we allemaal betrokken zijn en daarom moet de economie van ons allemaal zijn. We moeten de economie terug opeisen want het neoliberale offensief is op een sisser uitgelopen. De verheerlijking van de vrije markt en het dwangmatig karakter ervan (er is geen alternatief) heeft geleid tot een gigantische ongelijkheid, een verlies aan democratie en de uitputting van de aarde. In plaats van welvaart te creëren sleurt het de wereld eerder de dieperik in. Door de proclamatie van de almacht van de vrije markt werd uit het oog verloren dat het vooral de arbeid is die winst en welvaart creëert. Die opvatting brengt ons ook dicht bij het standpunt van de (christelijke) arbeidersbeweging: een economie in dienst van mens en samenleving.

Ten tweede merken we op dat de bocht van De Grauwe heel spectaculair oogt maar dat het in feite maar om een halve, een flauwe bekentenis gaat. Een bekering? Neen dus. De Grauwe zweert zijn 'geloof' niet af. In het interview met De Standaard zal hij toegeven dat de financiële markten 'inherent' onstabiel zijn, dat ze zichzelf niet controleren zoals jarenlang werd geloofd. Maar zijn fundamentele overtuiging is niet veranderd: "Ik geloof nog steeds dat het marktsysteem de basis is voor de creatie van welvaart (...) Maar tegelijk zeg ik nu met veel nadruk dat er ook heel wat problemen zijn die níét door de markt kunnen worden aangepakt. "

Dat vinden we wel een belangrijke opmerking en brengt ons bij een derde 'les'. Het is niet onbelangrijk dat het onvoorwaardelijke geloof in de zegeningen van de vrije markt barsten begint te vertonen. Als het naïeve geloof in de perfecte markt begint te wankelen kan het neoliberalisme als dominant model verder gerelativeerd worden en komt er ruimte voor andere krachten die de economie in een andere richting kunnen sturen. Maar duidelijkheid is wel vereist en die krijgen we ook niet van De Grauwe. In zijn recente interviews stelt hij de gebreken van de vrije markt manifest aan de kaak maar hij zal hierbij nergens het woord 'kapitalisme' in de mond nemen. Maar daar gaat het precies om. Kapitalisme is de naam van ons huidig economisch bestel. Het neoliberalisme is gewoon de vorm die dat systeem heeft aangenomen in de huidige fase van de mondialisering, een fase die we ook het financieel kapitalisme kunnen noemen. En "in het dominante denkkader van het kapitalisme is een financiële crisis volkomen klassiek", zegt François Houtart (Solidair, 12.11.09). "Het geheel van crisissen is voor het systeem altijd een manier geweest om het proces van accumulatie opnieuw op gang te krijgen." De logica van het kapitalistisch systeem is nu eenmaal altijd meer accumuleren. Wat we nu nodig hebben is dat de legitimiteit van deze logica onderuit wordt gehaald. En daar zijn we nog niet aan toe want wat er nu rond 'regulering' wordt afgesproken brengt ons geen stap verder. "Ik denk dat we eerst het systeem moeten delegitimeren, niet de negatieve effecten ervan maar de logica zelf." Tot daar Houtart.

François Houtart

Ter afsluiting nog dit. Het onvoorwaardelijke geloof in de zegeningen van de vrije markt is aan het wankelen gebracht. Dat biedt perspectieven voor een andere toekomst, voor een economie in dienst van mens en samenleving. Maar dan moeten we het kapitalistische marktsysteem overstijgen en achter ons laten. Zijn er alternatieven? Jawel. Kant- en klare oplossingen? Nog niet. Maar de tijd lijkt rijp om de alternatieven te bundelen en te systematiseren. En dat kan als we ons in de sociale strijd organiseren, want, zegt Houtart nog, "als er geen sociale strijd is, zal het systeem niet veranderen: het zal niet vanzelf in elkaar stuiken." Zo simpel is dat. Waar wachten we op?

Jef Mariën

Gracias a la vida

Een week voor zijn overlijden gaf Remi, op zijn vraag, een uitvoerig interview aan het weekblad Solidair van de linkse Partij van de Arbeid. Met toestemming van Solidair nemen wij hier een groot deel van dit interview over. De volledige versie van het interview kan je lezen op de website van Solidair: <http://www.pvda.be/nieuws/artikel/afschedsinterview-remy-verwimp-1945-2009-gracias-a-la-vida.html>. Redactie.

Afscheidsinterview Remi Verwimp (1945-2009)

Remi Verwimp stierf op woensdag 21 oktober jongstleden. Hij was niet alleen priester, hij was ook stichter van meerdere progressieve christelijke bewegingen. Sinds vorig jaar was hij ook lid van de PVDA. Half september hadden de dokters hem meegedeeld dat zijn leukemie niet meer te genezen was en dat hij nog hooguit zes weken te leven had. Geen week later had hij al een lijstje klaar van wat hij nog wilde doen. Een afscheidsinterview voor Solidair was er een van. Het werd een soort politiek-filosofisch testament, een terugblik op een rijk leven. Gracias a la vida, zo vatte hijzelf de balans samen die hij van zijn leven maakt. Gracias a la vida, het lied van de Argentijnse communiste Mercedes Sosa werd dan ook de leidraad van een afscheidsbijeenkomst die Remi op 4 oktober organiseerde, net de dag dat Mercedes Sosa is gestorven...

Solidair: *Hoe komt iemand als u, een priester met een diepchristelijke achtergrond en overtuiging tot het marxisme?*

Remi Verwimp: Ik kom inderdaad uit een klassiek diep katholiek gezin uit de Kempen. Je kent dat wel: de oudste wordt boer, de tweede pastoor, de derde onderwijzeres... Voor mij lag het al van kindsbeen vast dat ik pastoor zou worden. Ik ben dat ook geworden, maar het was niet mijn keuze. Ik kwam dat ook al heel gauw in botsing met de structuur van de kerk. Dat gebeurde al met mijn eerste preek als stagiair in Hallaar. Toen ik de sacristie terug binnenkwam, zei de priester die daar ook dienst deed: "Nu heb ik de duivel horen preken". Ik heb tien jaar in het onderwijs gestaan. De directeur van die school -een lekendirecteur, maar een CVP'er en eigenaar van de grote schoenwinkel Van Look in Zandhoven- heeft mij toen ontslagen. Dat soort dingen heeft doen begrijpen dat *links* in de kerk niet kan.

Dat ontslag was dan een breekmoment.

Remi. Niet in de zin dat ik met de kerk heb gebroken. Maar ik was er wel kapot van, want ik, priester, werd ontslagen door een lekendirecteur en ik stond compleet machteloos. Op de jaarlijkse mis had ik het in mijn preek over het verhaal van het manna in de woestijn en over het wonder van de broodvermenigvuldiging. Voor mij is dat een links verhaal, zo links als de pest. De woestijn staat in de Bijbel voor de plek van het leren, de leerschool. Op een bepaald moment hebben de mensen honger en dorst en stuurt Jahweh (of JHWH, zie verder) het manna, een wit poeder. Gedurende acht dagen mag iedereen 'manna' rapen, maar elke dag maar zoveel als ieder nodig heeft. Sommigen raapten meer en het teveel verrotte. Dit gaat dus over accumulatie en hoe accumulatie leidt tot verrotting van de samenleving. Dat was een beetje wat ik in mijn preek bracht. De feestdag voor de leraren eindigde in mineur. Ik ging eruit.

Hoe reageerde uw bisschop op dat ontslag? U was tenslotte een van zijn priesters?

Remi: Hij reageerde niet. Ik ben toen wel bij de vicaris moeten komen, maar die gaf me nog een fameuze bolwassing.

Waarom bent u eigenlijk nooit uitgetreden?

Remi: Dat is heel simpel: centen. Als ik eruit stapte, kon ik mijn werk niet meer doen. En zij hebben mij er nooit durven uitzetten. *(Fel)* En als ze het geprobeerd hadden, ik zou er een sc

ène van gemaakt hebben.

Na mijn ontslag ben ik in Nederland een agogisch theologische opleiding gaan volgen. Die heeft maar tien jaar bestaan omdat ze te links en te kritisch was. Men doceerde daar marxisme, bevrijdingstheologie, politieke lezing van de Bijbel. Ik heb daar ook de grote filosofen gelezen, zoals Foucault en Althusser.

Dat was een keerpunt in mijn leven. Ik schreef de bisschop toen een brief met de melding dat ik me parttime wou gaan bezighouden met politieke vorming van bijbelgroepen en basisgroepen en dat ik me nog halftijds ter beschikking stelde van het bisdom. Maar die halftime hebben ze nooit ingevuld.

Hebben ze deze brief ooit beantwoord?

Remi: Neen, nooit. Sinds 1980 ben ik eigenlijk voor de kerk *quantité négligeable*. Maar met de steun van een aantal mensen heb ik doorgezet, het was nu eenmaal mijn overtuiging. Ik ben met God en met de Bijbel bezig gebleven en daar ben ik ontzettend blij om.

Ik heb veel te danken aan vrienden en vriendinnen, en vooral aan mijn vriendin Mieke. Dat was nog een kwestie waarover ik met het bisdom in botsing kwam. En waarmee ik ook met mezelf in het reine moest komen. Want je mag niet vergeten, priesters mochten en mogen zelfs niet aan een relatie denken, dat is er diep ingeprent, ingeslepen... met als gevolg veel angst en schuldgevoelens. Wijzelf hebben daar dankzij een aantal vrienden heel open kunnen mee leven, wij hadden geen geheime kamers. Maar heel wat priesters zijn daarom uitgetreden. Sommigen werden marxist en kwamen bij de PVDA terecht. Andere zijn geëindigd in cynisme, omdat ze niet meer bezig konden zijn met wat zij als wezenlijke dingen zagen.

Ik heb altijd gevonden -vandaag meer dan ooit- dat wij ons geen cynisme kunnen permitteren. Al is het maar omdat onze kinderen en kleinkinderen recht hebben om te dromen, zij hebben ook het recht om het geloof overeind te houden dat zij de strijd wel zullen winnen. Daarom hebben wij niet het recht om cynisch te worden. Ook al heb je soms niets anders dan hoop.

Helemaal mee eens! Jullie hebben voor het bisdom nooit de schijn opgehouden?

Remi: Het bisdom heeft wel de schijn opgehouden, wij nooit. Ik ben één keer bij de bisschop geroepen, omdat iemand hem was komen zeggen dat ik een relatie had met een vrouw. De bisschop vroeg mij wat daarvan waar was. Als ik dat bevestigd had, dan had hij mij onmiddellijk moeten ontslaan. En dan kon ik zelfs niet gaan stempelen. Dat is het feodale aan de kerk, je bent compleet afhankelijk. Daarom had ik me goed voorbereid en heb ik tijdens dat onderhoud alleen dit gezegd: "Mijnheer de bisschop, ik zal nooit uittreden". "Dank u", zei hij. Zo groot is de hypocrisie daar.

Ik heb sinds 1980 een totaal andere invulling gegeven aan mijn priester zijn en mij toch door het instituut laten betalen. Ik heb daar niet het minste schuldgevoel over. Als ik vele collega's zie die om wat rond te lopen en enkele missen te doen 1.250 euro per maand ontvangen, vind ik dat ik daar veel meer recht op heb.

Ik had gehoopt dat in de jaren zeventig veel priesters de moed zouden opbrengen om hetzelfde te doen, dat ze er ook openlijk voor uit zouden komen dat ze een relatie hadden, maar de angst was zo groot... Terwijl de mensen in de parochies daar absoluut niet meer wakker van liggen. Absoluut niet, dat is voorbij.

Misschien een naïeve vraag, waarom houdt de kerk zo vast aan het celibaat?

Remi: De kerk zal het celibaat nooit laten schieten. Dat is dé grote illusie geweest in de jaren zeventig na het Vaticaans Concilie. Er is geen enkel instituut in de wereld zo 'n machtsapparaat als de kerk, precies omdat ze celibatairen heeft. Gewijde priesters, mannen, enkel mannen, celibatairen die ze eerst zes jaar lang geïsoleerd scholen, brainwashen, en dan voor de rest van hun leven hoofdelijk afhankelijk maken van een bisschop. Al die mensen doen het in

hun broek, ze durven hun mond niet open te doen. Dat zullen ze nooit loslaten. Dankzij dat hiërarchisch feodaal systeem is de kerk het grootste machtsapparaat ter wereld. De kerk zal nooit een democratie worden.

Ik neem aan dat u niet alleen voor de centen bent gebleven. Was dat ook niet omdat u in dat 'instituut' veel mensen vindt met wie u wilde blijven werken?

Remi: Heel zeker. In de jaren '70 en '80 waren er overal in de wereld en ook bij ons veel maatschappij- en kerkkritische christenen, linkse christelijke bewegingen die natuurlijk nooit enige ruimte hebben gekregen op het publieke forum, die systematisch door de kerk zijn kapotgemaakt, letterlijk.

Het verhaal van de bevrijdingstheologie kennen jullie natuurlijk, dat is ook bepaald door benoemingen van rechtse bisschoppen. Wij hebben in 1987 in Honduras zelf nog mensen ontmoet die met de bevrijdingstheologie bezig waren, ook zij hadden banden met het gewapend verzet. Dat was voor ons dus heel reëel.

Om maar te zeggen, godsdienst is altijd ambigu, net zoals kunst ambigu is. Kunst is rechts of links. Religie kan gebruikt worden voor de meest vernietigende dingen... maar religie is ook een enorme kracht om mensen te mobiliseren voor een andere wereld. Daarom vind ik het zo ongelooflijk jammer dat sommige marxisten geen enkele ruimte laten voor religie. Wat ik soms in het *Vlaams Marxistisch Tijdschrift* lees, zoals onlangs nog een artikel van Guy Quintelier... daar word ik echt mistroostig van. Dat is zo plat, zo voorspelbaar... Pas op, historisch begrijp ik dat heel goed, maar ik denk dat men eigenlijk grote kansen mist.

We hadden het al een paar keer over de Bijbel. U geeft er een heel eigen lezing van.

Remi: Wat voor mij de Bijbel zo boeiend maakt, is dat het altijd gaat om de meest kwetsbare mensen, de armen, de verdrukten, dat is het hart van die Bijbel. Maar de interpretatie van de Bijbel is in de loop van de geschiedenis door en door geperverteerd.

Met tientallen groepen leraars heb ik jarenlang gewerkt rond bijbelteksten. Ik ken dit boek een beetje en ik weet hoe het wil gelezen worden, namelijk in groep. Je kan dit boek nooit goed begrijpen, als je niet begint bij de godsnaam (JHWH), die er zo'n zeventien keer in voorkomt. Het waren ballingen, onderdrukten, die nooit enige macht hadden gehad, maar ze bouwden wel synagogen, huizen om te leren, waar ze elke sabbat samenkwamen ook tijdens hun ballingschap, waar ze teksten schreven en waar ze in debat gingen met de visies van culturen die rondom hen leefden. Het schitterende van de Bijbel is dat de schrijvers de naam JHWH als een verhaalfiguur hebben ingevoerd in hun teksten. JHWH is in het Hebreeuws een vervoegd werkwoord (ik zal er zijn voor u, ge kunt erop rekenen) dat staat voor solidariteit.

De meeste mensen herinneren zich van de Bijbel het scheppingsverhaal van Genesis 1. Kunt u dat anders lezen dan dat God alles in zeven dagen heeft geschapen?

Remi: Een heel goed voorbeeld. De schepping van Genesis 1 heeft niets te maken met creationisme. Het gaat erover dat er in de chaos orde moet aangebracht worden, onderscheid tussen goed en kwaad, tussen licht en donker. Het zegt dat de zon, de maan en de sterren die de Babyloniërs als goden vereerden, geen goden zijn en dus niet aanbeden moeten worden, maar gewoon hemellichamen.

Genesis 1 voerde ook de wekelijkse rustdag in: "De zevende dag rustte JHWH", hij die het opneemt voor de minsten. De rustdag gold dan ook voor iedereen, ook voor de slaven, zelfs voor de dieren. Dat is een van de grootste dingen die de Joodse geschiedenis aan de mensheid heeft gegeven.

Je mag denken dat dit mijn eigen interpretatie is, maar het is mijn overtuiging. En als je dit boek zó leest, dan is het een ongelooflijk boeiend boek.

Staat u met zo 'n Bijbellesing niet volledig geïsoleerd binnen de kerk?

Remi: In de officiële kerk wel. Daar kan veel, er is ontzettend veel ruimte voor alle mogelijke en onmogelijke standpunten, maar niet voor *links*. Er bestaat een ongelooflijke aversie tegen *links*, een diep ingewortelde haat, terwijl ik vind dat *links* nu net de plaats is waar de kerk moet staan. We leven in een tijd waar er geen ruimte is voor politieke theologie, geen ruimte voor bevrijdingstheologie.

Maar ik ben zeker niet alleen met dit soort denken, er zijn vandaag wereldwijd nog altijd basisbewegingen bezig, bijvoorbeeld in Latijns-Amerika, ook in Cuba, in Duitsland (Texte & Kontexte), in Nederland (De Amsterdamse School), bij ons Werkgroep Theologie en Maatschappij (WTM), vzw Motief en Christenen voor het Socialisme (CvS) die de Bijbel wel vanuit deze visie lezen.

Terwijl sommigen zeggen 'marxisme en godsdienst zijn water en vuur', is bij u de overstap van de Bijbel naar het marxisme maar een kleine stap, bijna logisch.

Remi: Natuurlijk is die vrij logisch. Als je dat boek zo leest en het wil zó gelezen worden, dan geeft dat aan wat zij die aan de kant van de onderdrukten staan, in een gegeven situatie moeten doen, in de vorm van verhalen die doorverteld werden en waarin de stem van de onderdrukten als JHWH aan het woord is.

Wat Marx geleerd heeft is, dat je altijd opnieuw een wetenschappelijke analyse moet maken: in elke nieuwe context moet je op basis daarvan zien wat voor praktijk aangewezen is voor de meest gekwetsten, de armen en verdrukten. In de Bijbel vind je natuurlijk geen wetenschappelijke analyse, maar het gaat wel over sociale maatregelen, over sociale gerechtigheid....

U bent vorige jaar ook lid geworden van de PVDA. Alweer geen evidente stap voor een priester.

Remi: Ik vond dat heel belangrijk. Ik deed dat onder andere omdat onze maatschappij een enorm tekort heeft aan publiek debat. Veel mensen hebben het verleerd om publiek op een fatsoenlijke manier van mening te verschillen. Als je ziet hoe weinig mensen er in België lid zijn van een partij... Ik ga niet zeggen welke overtuiging mensen moeten hebben en voor gewone mensen is het vandaag zeer moeilijk om een overtuiging te hebben, zeker een politieke. Want voor welke partij kunnen ze nog stemmen? Ik vind het wel heel belangrijk dat dit debat vandaag openlijk kan gevoerd worden en dat de politieke voorkeur uit de taboesfeer gehaald wordt, zodat er openlijk kan over gediscussieerd worden.

Ik wilde ook bewust helpen om het taboe rond de PVDA te doorbreken. Tijdens mijn laatste reis naar Cuba in 2007 met een twaalfstal theologen hebben we het dikwijls gehad over de vraag of je eigenlijk links kan zijn zonder concrete partijdigheid. Dat kan niet, vind ik.

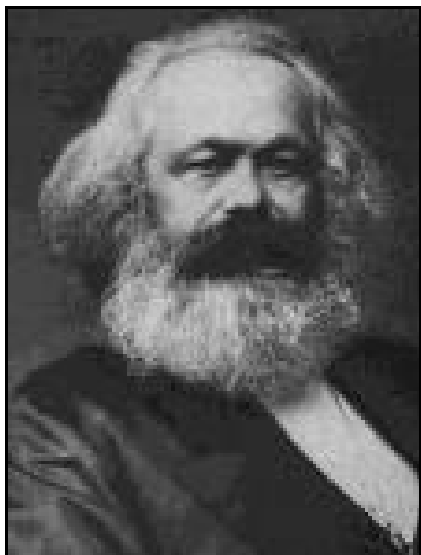
Nog iets dat mij de stap deed zetten, was uw boek, Peter. Ik kan dat van a tot z onderschrijven. Het is een voor ieder begrijpbaar verhaal, zonder dogmatische stellingen die mensen doen afhaken. Integendeel, je brengt daarin verhalen die mensen toegang geven.

En overigens bezoek ik al vele jaren het 1 Meifeest van de PVDA en heb ik daar altijd geapprecieerd dat je in de PVDA heel veel soorten mensen terugvindt, maar allemaal mensen die het om gerechtigheid te doen is. Dat is het centrale thema van de partij en daar sta ik volledig achter, ook al heb ik ook wel wat kritieken op de partij.

(...)

Hoe zou u de bijdrage van christenen aan de marxistische beweging omschrijven?

Remi: (*Zucht*) Dat is veel gevraagd om dat in een paar zinnen te formuleren. (*Denkt enige tijd na*) Vooraf herhaal ik nog eens dat de christenen inderdaad in de loop van de geschiedenis onbetrouwbare bondgenoten zijn geweest. Dat is duidelijk. Maar progressieve christenen kun-

nen wel een leemte invullen die het marxisme soms openlaat. Het marxisme legt heel veel nadruk op zijn wetenschappelijke en historische dimensie, maar een mens wordt ook bezielde door dromen, door een utopie, door schoonheid, hij heeft ook behoefte aan inzicht in hoe te leven, aan ethiek, waarden en normen. Er is ook behoefte aan troost, aan ruimte voor dingen, zoals liefde en vriendschap, de zin van leven en dood...

In Cuba hebben de marxisten het volk wel een grote mobilisatiekracht kunnen geven, maar dat is vrij uitzonderlijk. Daar hadden ze op een of andere manier de kracht om een passie bij de mensen op te wekken. De mensen hadden al kennis gemaakt met retoriek en heldenverering, onder andere door de toespraken en teksten van Fidel Castro. Die zijn even belangrijk als Bijbelteksten, ze zijn even nodig om mensen te mobiliseren, mensen hebben nood aan verhalen.

Ik weet niet of het Christendom veel toe te voegen heeft aan het Marxisme. Ik zou zeggen, dat zowel de christelijke als de marxistische traditie nood hebben aan kritiek. Om kritiek te kunnen geven moet je met die tradities bezig zijn, je moet die tradities kennen, want die tradities hebben zoveel verwantschap met elkaar, dat een kritische lezing en analyse van die teksten veel kan opleveren voor de toekomst. Ook voor het marxisme zal het nog een lange weg worden. Het zal niet eenvoudig zijn om in de huidige economische situatie een nieuwe visie op het socialisme te ontwikkelen.

(...)

Ik wil het even hebben over de rol van godsdienst in de maatschappij van vandaag. U hebt eens gezegd dat de PVDA daar te weinig oog voor heeft.

Remi: Wat ik zo jammer vind, is dat in veel debatten tussen christenen en marxisten altijd opnieuw de opiumtekst van Marx bovenkomt. En, sorry, maar dat ben ik zo beu als het maar kan. We weten ondertussen wel dat zoals de katholieke kerk in Marx' tijd functioneerde, dit opium voor het volk was. En dat dit tot op vandaag voortduurt, daar zijn wij ook van overtuigd. Daar hoeft je geen grote theoretische debatten over te voeren. Ik vind dat de partij het vandaag aan zichzelf verplicht is om een nieuwe analyse te maken van hoe het fenomeen religie in onze samenleving zich afspeelt, want daar is iets zeer ernstig mee aan de gang.

Het eerste punt waar ik het over wil hebben is de aanwezigheid van de islam. Dit feit op zich vind ik al voldoende reden om ons daar mee bezig te houden. Door de migratie hebben we met de islam te maken en vandaag wordt de allochtone onderklasse uitgespeeld tegen de autochtone onderklasse, ze wordt op veel terreinen achtergesteld. De ideologische basis waarop vakbonden en links dit aanvaarden, is de islamofobie. Zo werkt ideologie. De rechtse partijen in Vlaanderen en Nederland gaan hevig tekeer tegen de islam, precies of het is een achterlijke godsdienst. En de nieuwe atheïsten spelen daar volop op in. Het is tegenwoordig echt een rage, die nieuwe atheïsten.

(...)

De sociaaleconomische uitbuiting en achterstelling zijn nog altijd het belangrijkste, maar daar wordt niet over gepraat. Het debat gaat over religie, de islam. Ik wil ook wel over de islam debatteren, maar niet de hele tijd om dan te doen vergeten dat er nog een spanningsveld bestaat dat nog niet opgelost is.

Remi: Mijn stelling is dat je als partij moet laten blijken dat je inderdaad ziet welke ideologische debatten daar onder zitten. Als je allochtonen niet wil afstoten, is het heel belangrijk dat je hen begrijpt in hun zoektocht naar hun identiteit. Want de hoofddoek heeft met identiteit en religie te maken. Natuurlijk is het een ideologisch scherm voor een materiële zaak, het is het creëren van een onderklasse op een ideologische basis. Dat heeft grote gevolgen en dus

moeten we nu een nieuwe analyse maken, want dit is een heel andere context dan alleen maar de aanwezigheid van moslims.

Mijn tweede punt over godsdienst gaat over de transformatie die er vandaag met religie gebeurt in onze samenleving. Bij religie denkt iedereen aan een kerkgebouw, maar dat is voorbij. Vandaag wordt het begrip religie in de maatschappij getransformeerd tot spiritualiteit in duizend en een vormen. In het bedrijfsleven worden er allerlei trainingen gegeven, zoals *mindfulness*. We krijgen op die manier een cultus van de spiritualiteit, niet meer in kerkgebouwen, maar op het publieke forum en dat werkt ongelooflijk door, vooral op het psychologische vlak. En waarom slaat dat zo aan? Omdat we in een genadeloze samenleving leven, die voor de meeste mensen bijna niet te harden is. Daarbij komt dat religie iets is voor het individu, voor in het privéleven. Het heeft niets meer met het publieke te maken. Mensen hebben geen houvast meer en grijpen alles aan om steun of troost te vinden. Er zijn veel verbanden weggevallen en tegelijkertijd is er een geweldige behoefte is aan samenhang, aan banden. Dat zie je aan de buurtfeesten die nu zelfs gesubsidieerd worden, of aan 'facebook'.

Het derde punt wat de analyse van de godsdienst betreft is de werkelijk heersende religie in onze samenleving, namelijk de religie van het kapitaal, volgens mij het moeilijkste punt om met marxisten over te spreken. Dit systeem functioneert echt als een religie. Iedereen moet daaraan meedoen, iedereen moet offeren. Iedereen moet te biechten gaan om aan zijn eigen geld te geraken in de tempels van vandaag: de banken. De hogepriesters van vandaag zijn de topeconomen.

De vraag is: voegt deze analyse iets toe aan de marxistische analyse. Heeft dat enig belang? Zij die met godsdienst bezig zijn, moeten in ieder geval het religieuze karakter van het kapitalisme zien. Zelf ben ik daar al sinds 1983 mee bezig, maar ik ben er nog altijd niet uit of dat nu ook voor marxisten een meerwaarde heeft dat ze deze analyse maken. Ik weet het dus niet. Ik denk wel dat het de werkelijkheid is, ik denk wel dat het kapitalisme als een religie functioneert en dat het dan van belang is om het te weten.

foto Solidair

Als je het dan toch over de opiumtekst van Marx wilt hebben, dan moeten we het vandaag zeker over de vierde macht hebben, namelijk de media. Die werken niet met gewijde priesters en celibatairen die ze brainwashen, maar ze zijn vandaag misschien nog een grotere macht dan het instituut waar u het over hebt.

Remi: Ik denk inderdaad dat de media de kerk van vandaag zijn, het is het ideologisch apparaat. Professor Blommaert schrijft ergens dat de sociale bewegingen op een pijnlijke manier verschraken, met als gevolg dat het maatschappelijk debat daar niet meer gevoerd wordt. Er wordt nog amper over iets serieus gepraat. Ik heb veel respect voor de samenwerkingsprojecten van die sociale bewegingen, want dát waren plaatsen waar het democratisch debat nog op het niveau van gewone mensen kon gevoerd worden, maar dat zijn we jammer genoeg volledig kwijtgespeeld. Vandaag zijn de mensen helemaal afhankelijk van de media om hun mening te vormen.

Mieke Mariën: Dit heeft volgens mij ook met studeren te maken, maar dat is iets waar mijn collega's in het vormingswerk bijna totaal niet meer toe komen. Ze zien ook niet meer waarom dat nodig is.

Remi: Kun je je dat voorstellen, Vormingplus Antwerpen heeft geen bibliotheek, geen krant. Onze kleine organisatie bezit een bibliotheek van 3.000 boeken.

Mieke: Ja, maar dat is ook een beetje jouw kracht geweest, die combinatie van vorming en drive. Vorming zonder drive, kan alleen nog een formele job zijn. Als ik je daarjuist hoor zeggen: "De wereld van vandaag is genadeloos voor de mensen" dan voel je dat blijvend in die basisbeweging actief te zijn jouw kracht uitmaakt.

Remi: Verbondenheid is het fundamentele argument.

Conclusie: ik heb een schitterend leven gehad. Gracias a la vida, zo werd op mijn afscheidsviering gezongen.

Hoe moeilijk is het om ermee om te gaan dat je niet lang meer te leven hebt?

Remi: Ik vind dat wij geluk hebben gehad. Wij hebben schitterende maanden achter de rug, ik heb me eigenlijk heel goed gevoeld en wat mij nu te wachten staat, is misschien een geleidelijke verzwakking. Wanneer die komt weet ik niet, bij de minste infectie kan dat al toeslaan. Het zijn natuurlijk moeilijke tijden die komen, maar het moeilijkste voor degenen die achterblijven. Het is natuurlijk jammer dat het gedaan is, maar wat heeft het voor zin dat ik daar zit om te treuren. Ik heb nog zoveel boeiende dingen te doen. Wij hebben ook de tijd gekregen om veel dingen door te praten, en daarvoor heb ik nog energie.

Maar ik realiseer me wel dat het binnen zes weken kan gedaan zijn.

Veel mensen zouden het toch niet evident vinden om door te praten over hoe ze afscheid gaan nemen van het leven, daar moet je toch een zekere levenservaring of rijkdom, of mentale volwassenheid voor hebben. Je moet zoveel plannen en ambities loslaten... Het leven heeft voor u nog volop zin.

Remi: Ja, maar als morgen de dag komt dat het geen zin meer heeft, dan zal ik ook kiezen voor de goede dood. Te weten dat je niet zult moeten afzien, te weten dat je gerust kunt afscheid nemen, geeft een gerust gevoel.

Mieke: We hebben ook geluk gehad dat we er met heel veel mensen over hebben kunnen spreken. Die zullen allemaal met je uitvaart te maken hebben. Dat is ook een manier waarop je het zelf kunt verwerken en dat brengt je rust.

Remi: Ja, ik hoef mij geen zorgen te maken.

Alles is geregeld.

Remi: Denken we toch. (*Stilte, en dan...*) En hoe is het met de partij? (*schaterlacht*) Ik bedoel, heb je het gevoel dat er groei in zit op dit moment?

interview Gaston Van Dyck en Peter Mertens

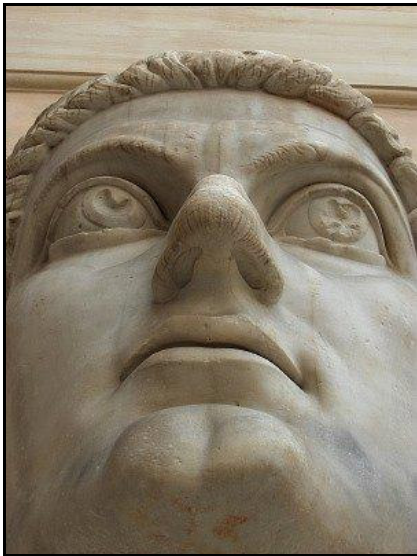
Als JHWH -de ÉNE- mens wordt

Bedenkingen bij Kerstmis

Laat ik uitgaan van een persoonlijke ervaring. Hiermee bedoel ik geen allerindividueelste ervaring van een geïsoleerd ego, maar een persoonlijke ervaring, die ingebed is in de ervaring van anderen. En zo is mijn persoonlijk verhaal ook altijd de weerspiegeling van 'ons' verhaal. En 'ons' verhaal kan zich uitkristalliseren in het mijne en het jouwe. Een persoonlijk verhaal dus, dat in die zin ook uitdrukking is van ons verhaal. En met ons bedoel ik natuurlijk ook weer niet alle mensen of alle westerse christenen, maar toch wel een deel ervan...

Als kind heb ik geleerd om God aan te spreken met "U". En ongeveer de eerste helft van mijn leven heb ik dat aangeleerde spreken gewoon als vanzelfsprekend overgenomen en in praktijk gebracht. God werd aangesproken met "U". Wat betekent dat?

Degene die aangesproken wordt met U bevindt zich daardoor automatisch in een positie van hoogte tegenover de aanspreker, die zich in een positie van laagte bevindt. Tegenover een "U" kijk je op. En op zijn beurt kijkt de met U aangesprokene neer op de aanspreker. Tegenover welke "U" ook ben je als ondergeschikte mens onvoorwaardelijke eer verschuldigd. De hele christelijke geschiedenis en de kunst in al zijn vormen (zoals vooral duidelijk wordt in de kerkelijke architectuur) zijn heel en al uitdrukking van die goddelijke U-aanspraak. Al kan hier toch al de vraag worden gesteld of deze architecturale letterlijke hoogstandjes niet meer uitdrukking gaven aan de zich hoog boven het gewone volk verheven voelende eerwaarde heren dan aan de eer die men dacht verschuldigd te zijn aan de God van Israël en Jezus van Nazaret.

Keizer Constantijn

En toen, zo ongeveer gekomen aan de helft van mijn leven, kreeg ik het ontzettend moeilijk met die "U". Geleidelijk aan begonnen mensen God aan te spreken, eerst nog met het zeer Vlaams klinkende "Gij", nadien meer en meer ook met "Je, Jij, Jou". Wat betekent deze evolutie, waarop wijst die? Taalkundig kunnen we zeggen dat we tegenover iemand die we met "Je, Jij, Jou" aanspreken niet opkijken. Mensen die elkaar met "Je, Jij, Jou" aanspreken kijken elkaar aan, van aangezicht tot aangezicht. Er is geen sprake meer van hoogte of laagte. We bevinden ons in een positie van gelijkwaardigen.

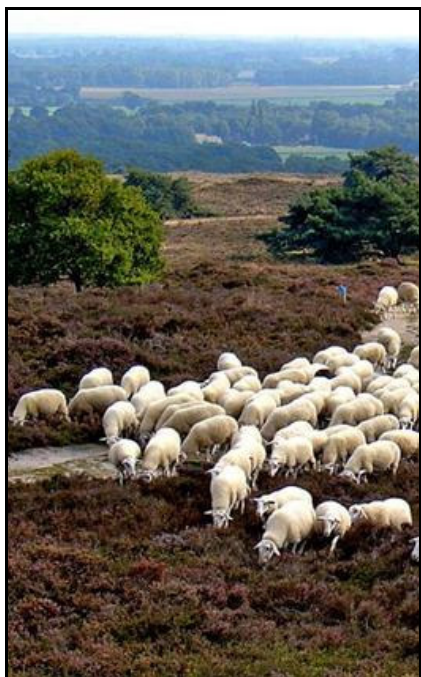
In de ogen van hen die God met U bleven en blijven aanspreken, klinkt de "Je, Jij, Jou-aanspraak" van God als een regelrechte godslastering, waardoor God in hun ogen onterecht naar beneden gehaald werd. Maar met God werden natuurlijk ook hen die hun hoge positie op de maatschappelijke en kerkelijke hiërarchische ladder aan de hoog verheven God te danken hadden, naar beneden gehaald en daardoor werden ze dus in hun geprivilegieerde posities bedreigd. En dat veroorzaakt angst. En angst is een slechte raadgever om onbevangen naar de werkelijkheid te kijken en om even onbevangen naar bijvoorbeeld bijbelteksten te luisteren.

Wat heeft dit nu allemaal met Kerstmis te maken? Ik denk: alles. Waarom?

Wel, op Kerstmis gedenken christenen overal op deze wereld -en ik gebruik nu bewust zeer klassieke, traditionele taal- dat *God is mens geworden in Jezus Van Nazaret*. Dit 'heil'sgebeuren (en met heil bedoel ik wat het letterlijk betekent: wat genezing, heling, geluk, bevrijding brengt) wordt in de kerkelijke traditie '*de incarnatie*' genoemd. Letterlijk vertaald: het in het vlees komen van God. Dus: God is mens geworden. Hebben wij al goed over deze

woorden nagedacht? Hebben wij al de moed gehad om stil te staan bij deze woorden, die misschien wel de meest revolutionaire zijn in de hele wordingsgeschiedenis van de godsdiensten op aarde: God is mens geworden, waarbij God niet zomaar eventjes voor de schone schijn de gestalte van een mens aanneemt om zich dan weer in zijn goddelijke hoogverheven majesteit terug te trekken. Neen, déze God (ik zeg wel déze) is mens geworden, onomkeerbaar definitief, waardoor deze God nog enkel aanspreekbaar wordt als mens, als één van ons, kortom als een “Je, Jij, Jou”. We mogen deze God dan ook op zijn woord nemen en ervan uitgaan dat hij niet meer terugkeert in een veilige afstandelijke en almachtige hoogte, die alleen maar met “U” wil aangesproken worden.

Maar de christelijke vorsten van het Romeinse Rijk van na keizer Constantijn en van alle erop volgende eeuwen konden dit niet plaatsen. Laten we ook niet vergeten dat sinds dan, ook de pausen van Rome de kleren van de keizer hebben aangetrokken om ze tot op vandaag noot meer uit te doen. Het gevolg was dat zij op de kortste keren het revolutionair elan dat van de ontgoddelijking van God in Jezus was uitgegaan, ongedaan hebben gemaakt. Zij hebben vanuit een compleet verkeerd begrepen bijbels taaleigen van Jezus een godenzoon gemaakt, ze hebben hem terug de hoog verheven goddelijke wereld in gekatapulteerd en ook van hem een almachtige instantie gemaakt. En mensen moesten uitgerend hem, die ons was voorgedaan op de weg naar een God die als “Je, Jij, Jou” wil aangesproken worden, met “U” aanspreken. Deze Jezus was juist omwille van de keuze voor deze ontgoddelijke God vermoord, omdat in die keuze ook alle andere goden en afgoden mee op hun plaats werden gezet. Ja letterlijk op hun plaats gezet: geen goden die enige hoogachting verdienen: geld, macht, status, schoonheid, gaafheid, prestatie, succes, autoriteit, mannelijkheid en noem ze maar op, al die handlangers van de schone schijn.

Maar laten we op deze dag van Kerstmis niet zeuren. Laten we ons integendeel verheugen en blij zijn en zingen. Dat déze God is mens geworden. Dat wij elkaar niet met “U” hoeven aan te spreken, maar dat we elkaar nabij mogen komen als “Je, Jij, Jou”. Dat we elkaar mogen aankijken van aangezicht tot aangezicht en zo mekaar verheffen en optillen over onze begrenzingen heen. In dat dialogaal gebeuren komt deze God aan het licht als een ander woord voor onvoorwaardelijke liefde. Wordt dat niet uitgedrukt in dat andere centrale feest van onze messiaanse traditie, wanneer we de opstanding van Jezus gedenken? Bevestigt de opstanding van Jezus op Pasen niet juist deze neerwaartse beweging van déze God. In de verrijzenis van Jezus, die door de politieke en religieuze hooggeplaatsten van zijn tijd is geëxecuteerd, wordt juist uitdrukking gegeven aan het diepe geloof van de eerste christelijke gemeenten, dat God niet in de hoogte moet worden gezocht, maar in het laagland van de menselijke lijdensgeschiedenis, waarin die God voor eens en voor altijd is ondergegaan als een onnoemelijk solidaire God die enkel geëerd wordt als mensen elkaar oprichten, doen opstaan en tot leven roepen?

Pasen en Kerstmis rijmen op elkaar. En deze feesten mogen ons tot vreugde stemmen, niet om de wereld te vergeten, maar omdat wij in déze wereld een Stem hebben mogen horen, die zegt en blijft zeggen: “Mens, waar is je zuster en waar is je broeder?” En dat die Stem toch blijft klinken. En dat ze hier en daar gehoor vindt in herders op de velden, in wijzen uit het oosten, in hen die dwaas zijn in de ogen van het rijke westen, in hen dus die in het koude hoge noorden de warmte van de zomer niet vergeten. Dat het zo moge zijn.

Paul De Witte

Bewerking van een Kerstpreek in Jebbron - Aalst

Afscheid van Remi

Tijdens Remi's uitvaart in de kerk van Noorderwijk werden, als verbeelding van zijn leven, acht verhalen of getuigenissen voorgelezen. De redactie heeft er drie uitgekozen.

Op woensdag 14 oktober 2009 -dag op dag een week voor zijn sterven- ontving ik van Remi een mail, met in bijlage een tekst van 9 bladzijden ter voorbereiding van het Breed Beraad van de Christelijke Basisbeweging van 5 december. De goed doorwrochte tekst gaat over de toekomst van de christelijke Basisbeweging in Vlaanderen. Deze vragen hielden hem bezig tot de laatste dagen van zijn leven. Dat verradt ook zijn passie voor de zaak waarvoor hij zijn hele leven heeft ingezet. In de mail schrijft hij dat hij op dat moment wellicht te ziek zal zijn om er nog bij te zijn, maar dat hij zijn belofte om die tekst te schrijven wilde nakomen.

Ik wil dit voor mij indringend en uitdagend gebeuren, dat ik niet wil aanduiden als een anekdote, gebruiken als aanzet om iets te zeggen over Remi als priester, dus als mens van de kerk, maar tegelijk ook als mens voor een andere kerk.

Als mens van de kerk zou ik Remi willen omschrijven als een behoeder van het heilige. Wat wil ik daarmee zeggen? In de Bijbel -en die oude geschriften waren voor Remi toch geworden tot de telkens weer te actualiseren grondtaal van zijn messiaans bestaan- staat het woord 'heilig' niet voor ethisch perfect, maar wel voor 'anders, apart', voor alles wat het vanzelfsprekende uitdaagt. Daarom worden in de bijbel vooral twee werkelijkheden 'heilig' genoemd.

Op de eerste plaats de ENE, de god van Israël, als tegenwoord tegen alles wat en allen die zich ten onrechte heilig laten noemen. Zo stond Remi in de lijn van wat Heiko Miskotte ooit heeft geschreven ten tijde van de Nazi-dictatuur: "Ik heb deze dagen in een krant gelezen, dat een ieder die beleed éérs christen en daarna pas Nederlander te zijn, die moest als 'saboteur' beschouwd worden. Nu, deze belijdenis is zó vanzelfsprekend, dat de kerk er nooit anders over gedacht heeft, ja, 't is haar wezen. Dat is precies de zaak waarom het in de Bijbel gaat, want daar is alleen déze God van meet af de Saboteur, Ondermijner, Verstrooier, Belachelijk-maker en Mouter tegen alles wat zich opblaast tot 'heilig'."

Maar op de tweede plaats worden door de bijbel ook heilig genoemd allen die in een lied van Huub Oosterhuis de naamgenoten van déze God worden genoemd: vluchtelingen, vreemden, ontheemden arm gemaakten, verworpenen der aarde.

Wie als Remi dit grondwoord van de bijbel ernstig neemt, blijft niet alleen priester als behoeder van het heilige, maar wordt ook geroepen en uitgedaagd om een 'tegensprekende' profeet van dat heilige te worden.

Dwarsligger met andere woorden. Maar dan wel een dwarsligger dankzij wie de sporen berijdbaar blijven, waardoor het Messiaans visioen niet ontspoort.

Zo was Remi in de goede en primaire betekenis van het woord -en het kan hier misschien een beetje klinken als vloeken in de kerk- een conservator, een conservatief: hij wilde deze grondrichting van de heilige schriften conserveren, bewaren en behoeden voor verval. Maar juist deze houding maakte hem opstandig tegen alles wat zich in deze samenleving en kerk heilig wil noemen: heilige huisjes, heilige vaders, heilige instituties, heilige markten, heilige financiële en kapitalistische machten, enzovoort, en zo verder, te veel om op te noemen....

Deze keuze van zijn leven is voor hem een bron van vreugde geweest: wat is het goed om met bondgenoten samen deze wegen te gaan. Maar tegelijk was diezelfde tegendraadse en soms koppige keuze ook vaak een bron van mateloos verdriet en groter ont-

goocheling. Maar toch hield hij stand en bleef hij tot het einde trouw aan de gekozen weg. Dat uitdagende aan Remi wil ik tot in lengte van dagen blijven meedragen. En laat ik eindigen met de woorden van Ivan Illich, de priester filosoof en theoloog van Cuernavaca in Mexico en voorvader van de bevrijdingstheologie die voor Remi een grote bron van inspiratie is geweest: Instituties scheppen zekerheden, en, al te ernstig genomen, verlammen zekerheden het hart en ketenen ze de verbeelding. Aan die kritische verbeelding heeft het Remi niet ontbroken. Daarom kunnen we vandaag zeggen: Remi Verwimp. Presente!

Paul De Witte

Remi, elk bezoek aan jou tijdens je ziekte draaide steevast uit op een gesprek over maatschappelijke kwesties of aan de gang zijnde acties. Tijdens ons laatste samenzijn, enkele dagen voor je dood, trok je van leer tegen de 'welvaartstheologie' en tegen de illusie dat de kapitalistische markt om te vormen zou zijn tot een markt van liefde en zorg, met als doel het goede leven. Je betoog was hevig. Je hart en je ziel zaten er in. Jij zwichtte niet voor de heersende idee dat het kapitalisme onweerlegbaar zijn ultieme superioriteit heeft bewezen, alleen omdat het zegevierde. Tegen al diegenen in die wel zwichtten voor deze neoliberale 'pensée unique', bleef jij uitgaan van een nuchtere maatschappijanalyse en zag je dat een gefundeerde kritiek van het kapitalistisch systeem, met zijn structurele uitbuiting, onderdrukking en racisme nog geldig was. Je koos de kant van hen die het systeem verdrukt en uitsluit, je kwam op voor hun emancipatiestrijd en voor gerechtigheid en dus voor een ander soort maatschappij.

Remi, jouw links engagement was ingegeven door een bevrijdende theologie en een politieke lezing van de Bijbel. Het was een privilege dat je mij daarbij betrokken hebt, door mij, als atheïstische marxistische feminist aan te zoeken voor de WTM en later Motief. Een privilege dat ik deelde met vele anderen. Je engagement was immers niet exclusief, maar inclusief, niet gesloten maar open. Je zocht met de WTM en Motief aansluiting bij mensen en bewegingen van uiteenlopende levensbeschouwelijke inspiratie, zoals het marxisme en het feminisme, zoals vakbonden en linkse organisaties, zoals diverse christenen, joden en moslims. Actief pluralisme, interreligieuze en interlevensbeschouwelijke uitwisseling, mekaar tegemoetkomen in openheid, respect en tolerantie, een verbond zoeken om tegenbeweging te maken, daar was het je om te doen.

Tegelijkertijd, Remi, nam je altijd persoonlijk stelling in, kwam je uit voor je mening, ging je de discussie aan. Toen het integratiedebat begon te woeden en moslims gebrandmerkt werden als dé bedreigende andere, toen zo velen ter linkerkant zich lieten -en laten- meeslepen in een rabiate antigodsdiensthetze, speerpunt van een antimoslim discours, toen ging jij Remi, in het verweer. Je ging de dialoog aan met moslims, je zocht een actieve samenwerking met moslimfeministen. BOEH kreeg je steun in het verzet tegen het hoofddoekenverbod. Je ging het debat aan met de gekapseisde marxistische linkerkant over de plaats van godsdienst in onze multireligieuze en multiculturele maatschappij en over de rol van een bevrijdende theologie. Géén gemakkelijke opdracht in een tijd waarin het maatschappelijk debat bezet wordt door een vrijzinnig fundamentalisme, dat niet moet onderdoen voor het religieuze, en dat universele waarden als gelijkheid, vrijheid en solidariteit kaapt voor een uitsluitingsdiscours.

Remi, in je afscheidstoespraak op je verjaardagsfeest vertelde je ons dat je aangesloten was bij een linkse partij. Je zegde ook dat je het niet altijd eens was met de standpunten van die partij. Dat ben jij op en top. Belangrijker voor jou was om samen ook politiek tegenbeweging te maken. Niet aan de kant blijven staan. Jouw engagement was totaal en consequent en wars van sectarisme. Sterk!

Afscheid van je nemen, Remi, valt zwaar. Onze jarenlange samenwerking leidde tot een hechte vriendschap. Missen zal ik je. En de hevigheid van dat gemis zal me sterken om samen met al die anderen, die zich inzetten voor gerechtigheid vanuit verschillende levensbeschouwelijke en religieuze invalshoeken, verder te gaan op de weg die we met jou insloegen, ook nu jij moet stoppen. Het is beloofd.

Ida Dequeecker

Remi,

Voorbijje donderdag organiseerden we in Berchem die avond met Sami Zemni en Nadia Fadil, allebei over hun pas verschenen boek. Dat van Nadia heb je nog in je handen gehad en diagonaal kunnen doornemen. De energie ontbrak je toen al om het nog van voor tot achter te verslinden. Dat was al een signaal. Want als je niet meer zou kunnen lezen, dan mocht het voor jou stoppen -had je eerder al gezegd. Het was een schitterende avond donderdag, Remi. Scherp, diepgaand, en constructief zoals we dat dezer dagen nog zelden mogen meemaken als het over de plaats van de islam in onze samenleving gaat. Je zou er van genoten hebben, was je er bij geweest.

Je was er ook bij. Alles wat wij in de toekomst nog zullen ondernemen zal van jou doortrokken zijn, hoe kan het ook anders. Jij hebt doorheen de jaren onze zintuigen op een bijbelse manier getraind. Je hebt ons leren kijken, in de richting van Abel, het kwetsbare broertje, het makkelijk opzij te duwen dampje. Je hebt ons leren horen naar het vermordde zwijgen, naar de schreeuw van platgetrapte minderheden, naar de roep om solidariteit. Je hebt ons leren hopen, tegen de dooie dood in. En je hebt ons leren opstaan, zonder benen desnoods, tegen machten die zich god wanen. En vooral: jij hebt ons geleerd om die strijd nooit alleen te voeren. "Mekaar goed vasthouden onderweg" zei je altijd. Misschien waren dat wel de eindtermen van de vorming die jij droomde voor de Werkplaats voor Theologie en Maatschappij, en nadien vzw Motief: gewoon.... de juiste richting leren opkijken, leren horen, hopen, opstaan, mekaar vasthouden.

Je had je eigen leraren, uit de bevrijdingstheologie, de politieke en de feministische theologie, maar de zwaarste leerkracht die jouw analyse en praktijk permanent bevroeg en bepaalde was dat lastig klein godje dat je in de Bijbel had leren kennen, de Stem van Ik-zal-er-zijn. De Stem van wie geen woord meer uit zijn strot krijgt, de Stem van wie nooit de taal leerde om zich ermee te verweren, de Stem van al die mensen in verleden heden en toekomst die het recht op 'het goede leven' ontstolen wordt. De Stem die om meedogen en verbondenheid schreeuwt. Dié Stem, die Tegenstem. Zo vaak heb ik jou ontroerd gezien wanneer jij ze tegenkwam in bijbelverhalen, in verhalen van mensen ook op allerhande vormingsweekends of gewoon ergens onderweg. Ontroerd en gepassioneerd. Je werd er door aangeblazen. Je kon ze niet niet horen. De trouw aan die Stem maakte jou vaak tot een dwarsligger, ne moeilijke mens. Omdat je de lat hoog legde, voor jezelf en voor anderen. Omdat je meer eiste van het leven dan persoonlijk geluk, choco-

laatje bij de koffie, intellectueel gemijmer over diepzinnige leukigheden. Die Stem maakte jou partijdig en scherp, ze maakte jou verontwaardigd en opstandig, ze maakte jou ook teder en fijngevoelig, de trouwste vriend en bondgenoot die een mens zich kan dromen. Je deed die stem dertig jaar lang klinken in je eigen theologisch project, de WTM, maar ook in CvS, in het Andere Gezicht van De Kerk, in de Synodale Katholieken, op ontelbare godweekends, duizend-en-één-leerhuizen, in Motief, in Jona, in KWB en Ziekenzorg, O de Vie-en waar jij nog overal hebt uitgehangen, god mag het weten. Je hebt mensen aangestoken met je tegendraads verhaal en je hartstochtelijke overtuiging. Voor 1991 deed je dat ook al, maar nadien heb ik zelf kunnen zien hoe je dat precies voor mekaar kreeg: hoe jij grondig voorbereid naar vergaderingen trok om die Stem op de agenda te krijgen, hoe jij bewegingen aanstuurde, vooruit schopte, uitdaagde om dicht bij de actualiteit maatschappelijk relevant bezig te zijn. Hoe jij bijna als een boulimiepatiënt stapels literatuur verslondt, studeerde, kranten tot stapeltjes bijzonderheden knipte om mensen er vervolgens ernstig over te laten struikelen. Hoe nauw jij luisterde naar deelnemers in groepen, en alledaagsheid als uitgangspunt nam, het persoonlijke politiek maakte, hoe jij het heil op de hielen zat -maar nooit zonder het onheil eerst grondig te

analyseren en ontmaskeren. Hoe je van mensen een groep maakte, hoe je ze in beweging zette, de straat op stuwde om te eisen wat belangrijk is, voor henzelf, maar ook voor onbekende bondgenoten. Hoe jij hebt verdicht wat gelovigen en niet-gelovigen te vieren hebben. Hoe jij in die voorbije dertig jaar telkens opnieuw jonge mensen ruimte hebt gegeven en kansen om hun eigen projecten en visies vorm te geven -mij niet in het minst. Jij bent hartstochtelijk op zoek geweest naar Enosj, om het in bijbelse termen te zeggen. Enosj is een mensje -op mensenmaat- dat ondanks het onrecht en geweld waarmee we altijd zullen te maken hebben in deze wereld, toch weer in staat is om toekomst te maken. Het was jouw wens en hoop en droom dat wij daar met z 'n allen mee door zouden gaan, met het zoeken naar dat mensje. Nooit alleen, nee. Mekaar goed vasthouden onderweg.

Ik zei het je al op je afscheidsfeest, Remi: jij laat een onwaarschijnlijk waardevolle erfenis achter. En dan bedoel ik niet alleen de WTM, of Motief, of die unieke bijbelbib. Jij laat een uitgezaaide hartstocht voor die profetische traditie achter, en pakken know-how om emancipatorisch vormingswerk vandaag vorm te blijven geven. Jij hebt bij voldoende jonge mensen -zowel christenen, vrijzinnigen, moslims als socialisten- de scherpzinnigheid aangewakkerd om die tegendraadse Stem in het publieke debat te doen klinken. Remi, bedankt voor die erfenis, voor jouw passioneel beweging maken, voor jouw trouw aan ons project. We zullen het de toekomst in dragen.

Elke Vandepierre

Ook de andere teksten van de uitvaartliturgie zijn beschikbaar.

Je kan ze aanvragen bij Mieke Mariën, Nieuwstraat 73, 2200 Herentals
tel. 014-21.79.32.

e-mail: mieke.marien@skynet.be.

Cuba, amada mia!

Wij die kwamen uit het land van de dood,
gingen met valiezen vol vragen:

arm land?

dictatuur?

socialisme op zijn laatste benen?

op zoek

naar nieuwe bronnen van Leven,

naar liefde die ook solidariteit is

en tederheid voor de volkeren.

Jij,

als een krokodil gewenteld in de tropische zon,

vruchtbaar land tussen helder diepe zeeën en ver blauwe lichten,

land van rum van kokos, van palmbomen en schaduwrijke stranden,

land met een rijk koloniaal verleden

en melancholisch bloed van zwarte slaven in je aders.

Jij,

gedrenkt in geschiedenis van strijd

van helden: José Martí, Che Guevarra, Fidel Castro,

van veertig jaar revolutie,

door woestijn op weg naar beloofd land.

Land van één partij,

van één visioen: de droom van een democratisch socialisme

in een oceaan van imperialisme en kapitalisme.

Land met een groot verhaal

van gratis gezondheidszorg en onderwijs,

van planeconomie en alle-mensen-gelijk,

onderbroken door kleine gebeden om zeep en potloden

door blokkade en dollartoerisme,

- in God we trust -

Is dit geen prostitutie?

Jij,

land van veelkleurige, vrolijke mensen,

met de verleiding van jonge, donkere, doorschijnende vrouwenhuid

en de snelle blikken van het machismo,

met de fierheid van de eenvoudige campesino

en de waardigheid van de compañera,

met het zelfbewustzijn van jonge dirigentes op de werkvloer

en intelligente Marianas op de collectieve velden.

Jij,

land van revolutie met de geur van de mariposa

met het ritme van de salsa in de heupen,

met het passionele verlangen dat ruikt naar zweet.

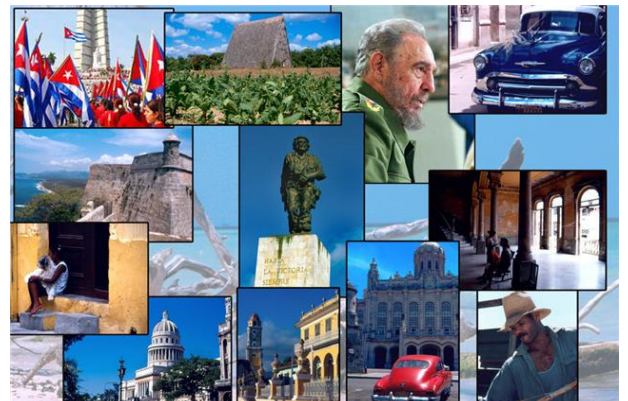
Onder elke boom, op elk plein, in elke bar,

kan op elk moment

een feest uitbreken van gulle gastvrijheid

van cuba libre en vlugge gitaren.

Remi Verwimp
juli 2000
Op het einde van een studiereis van drie weken in Cuba.

De Schriften

Zoektocht naar een bevrijdende lezing van de boeken van de joodse, christelijke en islamitische traditie

Het is niet meer vanzelfsprekend dat de Schriften van de drie godsdiensten van het Boek, nog als gids dienen in het zoekproces van moderne mensen naar wat in het leven zinvol is. Het is niet meer duidelijk waarom en hoe de Hebreeuwse bijbel, Tenach genoemd, de Apostolische geschriften, het Nieuwe of het Tweede testament genoemd, en de Koran nog wegwijzers kunnen zijn naar een goede, menselijke samenleving in de 21e eeuw. In de praktijk ontstaat een beeld dat de Schriften eerder bijdragen tot geweld en terrorisme dan tot kwetsbaarheid en zin.

Moeten wij deze tradities maar beter achter ons laten? Zijn er betere andere bronnen waarvan wij vandaag zouden kunnen drinken? Welke leesleutels en leeswijzen kunnen ons zó op weg helpen, dat bijbellezen en koranstudie geen vrome bezigheid blijft in de marge van de samenleving?

In deze reeks gaan wij opzoek naar het bevrijdend karakter van Bijbel en Koran en naar de relevantie van deze geschriften voor het maatschappelijk leven vandaag en morgen. Bij bevrijdende leeswijzen denken wij aan de historische kritische, de joodse, de feministische, de materialistische, de literaire, de postmoderne en de 'volkse' leeswijzen.

8 donderdagen van 9u00 tot 16u30 in de Sociale School van Heverlee. Deze reeks, die een module is van het postgraduaat 'Geloven in Beweging - Agogisch Theologisch Werk', vormt een afgerond geheel en kan ook op zichzelf gevolgd worden.

Programma en docenten

4 maart 2010 Leessleutels en leeswijzen

Paul De Witte, lic. Morele en religieuze wetenschappen

11 maart 2010 Hebreeuwse bijbel/Tenach - Geweld in de bijbel

Egbert Rooze, protestants theoloog, gepromoveerd op het thema 'Amalek, geweldig verslagen'

18 maart 2010 Hebreeuwse bijbel/Tenach – feministische leeswijze

docent in onderhandeling

25 maart 2010 Tweede testament. Het evangelie van Markus

Egbert Rooze

1 april 2010 Tweede testament. Handelingen en de brieven van Paulus.

Paul De Witte

22 april 2010 Inleiding in het lezen van de Koran

Koran, gelezen door de ogen van een moslima

Khadija Aznag, islamologe

29 april 2010 Tenach, Evangelie en Koran, drie boeken, één verhaal

Anton Wessels, godsdienstwetenschapper, gespecialiseerd in de verhouding christendom-islam

6 mei 2010 Integratiedag

Josephine Wilschut, coördinator en

Jan Soetewey, gepensioneerd vormingswerker, lid van het CvS-bijbelcollectief

Kosten: €280. Wie een arbeidscontract heeft, kan gebruik maken van opleidingscheques (www.vdab.be/opleidingscheques). Als de kostprijs een probleem vormt, kan dit besproken worden. Er is een speciaal steunfonds. Neem hiervoor contact op met coördinator Josephine Wilschut (zie hieronder). Meer info: www.khleuven.be/opleidingen; mia.vanderwaeren@khleuven.be, tel. 016/375 183.

Inschrijven: kan telefonisch of per e-mail.

Coördinator: Josephine Wilschut; hjwilschut@skynet.be.